

1.GİRİŞ

Bilindiği üzere ülkelerde yaşanan toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlar, o ülkede yaşayan kitlelerin yaşam standartlarını ve biçimlerini derinden etkileyen toplumsal faktörlerdir. 1970'ler sonrası başlayan ve tüm dünya ülkelerini etkileyen buhran dönemi, sermayenin birikim ve üretim süreçlerinin yeniden yapılandırıldığı bir sürece girmiştir. Özellikle bizim gibi az gelişmiş ülkelerde bu durum işsizliği ve yoksullaşmayı beraberinde getirmiştir.

Ülkemizde bu yeniden yapılandırma sürecinden etkilenmiş, uygulanan yeni tarım politikalarıyla da kırsal kesimde yaşayan kitleler hızla yoksullaşma sürecine girmiştir. Bu durum kırsal kesimde yaşayan insanların topraklarını işleyemez hale getirirken, hızla yaşanan işsizlikle birlikte kentlere göçü hızlandıran etken olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle kırsal kesimden kente göç bu ana etkenler içinde hızla yayılan bir olgu olmuştur.

Ortaya çıkan bu durum karşısında, kırsal kesimden kente göç eden ve “ kent yoksulları” diye anılmaya başlayan bu kitleler, kentin yaşam koşullarına uyum sağlama mücadelesi içine girmişlerdir.

Bu süreç kitleler açısından, kentte yaşayan ama kentin hiçbir olanağından yararlanamayan yığınlar oluşmasına sebep olmuştur. Özellikle kadınlar, yaşanan bu sürecin en mağdurları olarak, bir yandan ev ekonomisine katkıda bulunmaya çalışmakta, bir yandan da kentin zorluklarına karşı ayakta kalabilme mücadelesi vermektedir. Yaşanan bu ekonomik, toplumsal sorunların tamamı kadınların sosyal ihtiyaçlarını giderme noktasında engel oluşturmaktadır.

Bu durumun giderilmesi için; sosyal devlet anlayışının yerine getirilmesi ve tüm kamu hizmetlerinden yararlanma hakkının sağlanması gerekmektedir. Yerel hizmet anlayışı çerçevesinde, kadınların toplumsal yaşama katılımını sağlayacak, serbest zaman anlayışını hayata geçirebilecek kurumların ve olanakların oluşturulması

gerekmektedir. Böylelikle kent yoksulu kadınlarda, rekreasyon etkinliklerinde buluna bilme ve bu ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağına sahip olmuş olacaktadırlar.

Kadınlara toplumsal yaşama katılmalarını sağlayabilmenin yolu; serbest zamanlarını yaratabilme olanağı sağlanması ve rekreasyon merkezlerinin kendi yaşam alanları içerisinde oluşturulması ile gerçekleşecek bir durumdur. Kent yoksulu kadınların rekreasyon alışkanlıklarının oluşturulmasında ve uygulanmasında bu durum büyük rol oynayacaktır.

2. GENEL BİLGİ VE ÇALIŞMALAR

2.1. Kent ve Kent Kavramı:

İnsanlar bir mekân bir toprak parçası üzerinde yaşarlar. İnsanların yaşamlarını sürdürdüklerini bu mekân parçasına “kent” ya da “köy” denir (Keleş, 2006).

Belli bir yönetsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere “kent” denir (Keleş, 2006).

Etimolojik olarak kent, “citta”, “cite” ve ciudad” (Latince kökü “civitas”) sözcüğü, iki temel kavramı içerir; yapısal, arkeolojik, tomografik ve kent planlama açısından insan topluluklarının bulunduğu bir mekân ve Treccani İtaliyen ansiklopedisine göre; toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşumdur (Ekinci, 1996).

Günümüzde kent ya da yerleşimler, artık belediye (municipality, commune, municipio, gemeinde, comune) olarak tanımlanmaktadır. Bu terim “ortak çıkarları olan insan topluluklarının bir araya geldiği, özerk idari birimler ve düzenli yapılanmış, kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yönetebilen yaşam merkezleri” anlamını içerir (Ekinci, 1996).

Bir başka tanımda kent; mal ve hizmetlerin, üretim, dağıtım ve tüketim sürecinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizmadır (Keleş, 2006).

Bu genel tanımların dışında bir yerleşmeye kent adının verilebilmesi genellikle nüfusun tarım dışı kesimlerde çalışmasına bağlıdır. Buna göre yerleşmeler, tarım dışındaki ve tarımdaki nüfus oranlarına bakılarak kent ya da köy adını almaktadır (Keleş, 2006).

Bazı toplum bilimcilere göre kent tanımlarının ortak özellikleri, belli bir nüfus çokluğu, yoğunluk, iş bölümü, uzmanlaşma ve türdeş olmama gibi özelliklerdir (Keleş, 2006).

Tüm bu tanım tanımlara rağmen kentler karmaşık yapılara sahiptirler. Kentsel gelişme ve ölçek olarak farklılıklar gösterirler. Kimlikleri her ne kadar geçmişe dayansa da, sürekli değişmektedirler. Zamanla birçok kent ve yerleşim, farklı gereksinimler, idealler, yaşam biçimleri, yaşam seviyeleri ve yeni yaşam kaliteleri doğrultusunda gelişmiş ve yayılmıştır (Ekinci, 1996).

2.2. Türkiye’de Kentleşmenin İzlediği Yol Ve Süreçleri

Belli bir kentleşme katmanının kentsel ve kent üstü toplumsal ilişkilerin bir etkileşiminin sonucu ortaya çıktığı söylenebilir. Kapitalist kent mekanının oluşumunda kent üstü toplumsal ilişki kümelerinin etkili olduğu söylenebilir. Yerel üstü süreçler; küresel ve ülkesel olmak üzere iki ölçekte gerçekleşmektedir. Bu süreçler bir yandan kentler arasındaki iş bölümünün belirlenmesinde önemli rol oynarken, kentsel düzeydeki ilişkileri ve mekânsal yapıları oluşturmada önemli etkileri vardır. Daha somut bir anlatımla, hegomonik projeler, birikim ve devlet stratejileri gibi yerel üstü toplumsal ilişki kümelerinde gerçekleşen değişikliklerin, bir ülkenin mekânsal örgütlenmesinde radikal bir değişikliğe neden olabileceğini ve yeni bir sosyo mekânsal ilişkiler katmanı ve yapısını yaratacak yeni bir kentleşme dönemini başlatabileceğini söyleyebiliriz. Kentsel süreçlerde ortaya çıkan değişimler

Türkiye örneğinde olduğu gibi, bazı durumlarda bir toplumsal projenin içinde bilinçli biçimde gelişirken, diğer bazı durumlarda birikim ya da devlet stratejilerinde meydana gelen değişimlerin niyetlenilmemiş bir sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir (Şengül, 2001).

2.2.1. Emek Gücünün Kentleşmesi: 1950–1980

Tarım sektöründe Marshall yardımı ile başlayan modernleşme politikası ile birlikte, tarım temelli ihracata dayanan bir gelişim stratejisinin önemli sonuçlarından birisi, kırsal alanlarda hatırı sayılır büyüklükte fazla nüfusun ortaya çıkması olmuştur. Bu nedenle, yeni birikim stratejisinin en önemli mekânsal özelliği, kent karşıtı olan ve kıyı öne çıkaran yönelimdi. Tarım sektöründeki bu modernleşme bu sektörde ihtiyaç fazlası emeğin ortaya çıkmasına neden olurken, özellikle büyük kentler, 1950'lerin başlarından itibaren ve 1960'lar ve 1970'lerde hızlanarak süren biçimde, bu fazla nüfusun hedefi oldular. Bu anlamda, köylülerin şehirlere, büyük ve yoğun emek havuzları oluşturacak biçimde hızlı göçü ve kentleşmesi, 1950'ler ile 1980'li yıllar arasındaki kentleşme sürecinin en önemli belirleyici özelliği olmuştur (Şengül, 2001).

1970'li yılların sonlarına doğru Türkiye genel bir krizi yaşarken, büyük kentler bu krizin merkezinde yer almaktadır. Bir yandan ithal ikameci endüstrileşme modelinin krizi ve bu krize bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar, diğer yandan siyasal istikrarsızlık büyük kentleri giderek artan kaosa sürüklemiştir. Ekonomik krizin çözülmesine yönelik alınan kararlarla IMF talepleri çerçevesinde ithal ikameci stratejiyi sona erdirip, dışa açık büyümeyi öngören bir strateji uygulamaya sokuldu. Bu durum çalışanları tepkisiyle karşılaştığında, var olan kriz daha da derinleşti. İkinci müdahale ise 12 Eylülde söz konusu krizin askeri müdahaleyle ile çözülmesi amacıyla yapıldı. Bu müdahale büyük kentlerin gündemini büyük ölçüde belirleyen ve sermayenin kentleşmesi dönemini de başlatan değişiklikleri uygulamaya başlatan bir süreç olarak yaşanmaya başlamıştır (Şengül, 2001).

Daha önceki dönemle karşılaştırıldığında, kentleşme hızının bu derece artması karşısında devletin bu alandaki politikalarında ciddi bir değişim olmamıştır. Gelişimci devlet anlayışı 1960'lı yıllarda ağırlığını hissettiren ithal ikameci sanayileşme stratejileri ile açık hale gelmiştir. Bu çerçevede devletin alanlara yatırımlarını minimum düzeyde tutma politikasının sonuçları çarpıcı hale gelmiştir. Devletin kentsel alanlara sınırlı müdahalesi kentleşme sürecinin daha fazla yerel toplulukların inisiyatifine bırakılması ile sonuçlanmıştır. Bir anlamda devlet ve orta sınıf merkezli bir kentsel gelişme döneminden (yerel) topluluk merkezli bir kentleşme dönemine geçilmiştir. Kentin yeni yoksullarının, konut sorununa yanıtları işgal ettikleri alanlarda kurdukları gecekondu, işsizlik sorununa yanıtları ise kentin formel ekonomisinin dışında, enformel ekonominin yaratılması olmuştur (Şengül, 2001).

Kentlerin eteklerinde ve gelişmeye uygun olmadıkları için boş bırakılan kent içi alanlarda mantar gibi biten gecekondu yerleşmeleri, kısa sürede orta sınıfların yapıli çevresiyle çarpıcı tezatlar oluşturacak biçimde kentleri çevrelemeye başlarken, bu ikilik kentsel çelişkinin de merkezine yerleşiyordu. Kırdan göçen yeni kent yoksulları kentten yalıtılmış, alt yapı, ulaşım, barınma gibi hizmetlerden uzak, yeni üretim biçimlerinde yaşamaya başlamışlardır (Şengül, 2001).

1980'lerden sonrada kentsel hizmetler kent yoksulları lehine desteklemek ve hizmetleri götürmek yerine, maliyetin altında hizmet sağlamama stratejisi bütün yerel yönetimlerin politikası haline getirilmiş, sosyal nitelikli bir dizi hizmetlerin sağlanmasından ise tamamiyle vazgeçilmiştir (Güler, 1992: Şengül'den, 2001).

2.2.2. Sermayenin Kentleşmesi: 1980 ve sonrası

Devletin başını çektiği bu yönelim büyük miktarlardaki kaynakları başta altyapı, ulaşım, konut gibi ithal ikameci politikaların uygulandığı uzun dönem boyunca ihmal edilmiş alanlara yatırımları yönlendirirken, kentleri de sadece küçük ölçekli çıkarların ve sermayenin alanı olmaktan çıkarmaya başlamıştır. Başlangıçta bu sürece devlet ihaleleri çerçevesinde giren orta ve büyük ölçekli sermaye grupları

kentsel alanlarda elde edilen rantların giderek artan cazibesinin bir sonucu olarak 1990'lı yıllarda belirginleşen bir biçimde kentlere yatırım yapmaya başlamıştır. İster devlet aracılığıyla ister pazar mekanizması çerçevesinde olsun, sermaye kuşkusuz her dönemde kentleşme süreçlerinin önemli bir belirleyicisi olmuştur (Şengül, 2001).

2.3. Kentlerin Yeni Üretim Alanlarına Dönüşümü

Kapitalist sistemdeki rekabet aşırı birikim bunalımına neden olmaktadır. Aşırı birikim sorunu birinci çevrimde, biriken sermayenin talep doygunluğu nedeniyle, yatırıma dönüştürebilememesinden doğmaktadır. Ve sonuç krizdir. Yatırımların birincil döngüden ikinci çevrime kaydırılması yoluyla kapitalizm aşırı birikim sorununu geçici olarak aşabilmektedir. Bu durum sermayenin dikkate değer bir bölümünün yapılabildiği bir çevreye yönlendirilmesi anlamını gelmektedir. Bu nedenle yapılabildiği bölgeye yapılan yatırımlar bunalım dönemlerinde kapitalist ekonomide istikrarı sağlamanın rolü olarak görülmektedir. Burada sermaye birikim süreçleri ve kentleşme süreçleri, bir yandan yapılabildiği çevreye yapılan yatırımlar, diğer yandan da emek gücünü yeniden üretmek için gerçekleştirilen toplumsal harcamalar çevresinde bir araya gelirler. Bu döngü içindeki yatırımlar, emek gücünün yeniden üretimi için gerekli olan yapılabildiği olan çevreyi de içine alır (Harvey, 1978, 1982: Şengül'den 2001).

Bu çözümler, sermaye–birikim sürecinin istikrarsız yapısından dolayı daima geçici çözümler olarak kalırlar. Kapitalizmin eşitsiz gelişmesi, kriz karşısında kapitalistlerin kar oranını yükseltmek için bir yerden bir yere hareket etmelerini olanaklı kılar. Bu nedenle sermaye gelişmiş bir alandan çekilir ve başka bir az gelişmiş alana (aynı ya da farklı bir ülkede) yatırılır. Böylece, kapitalizm bir yandan bir yerlerdeki yapılabildiği çevreyi yok ederken, diğer bir yerde yeni yapılabildiği çevreler üretir. Sonuçta, kar peşindeki sermaye ortaya kendi içindeki yarışmacı mantığı ve istikrarsızlığı yansıtan bir yapılabildiği çevre çıkarır (Harvey, 1982, 1985: Şengül'den, 2001).

Harvey'e göre, ekonomik yapılardaki değişikliklere koşut olarak, kentleşme süreçleri de dramatik bir değişime uğramıştır. Bu değişimin temelinde küçülen

piyasaların, işsizliğin, mekânsal kısıtlardaki ve küresel iş bölümündeki hızlı değişiklerin, sermaye hareketinin, işyeri kapatmaların ve teknolojik-mali yeniden örgütlenmelerin bir bileşimi yatmaktadır. Kentsel yapılı çevrenin ana dinamiği olan sabit sermaye ve fiziksel altyapılar ciddi bir tehditle karşı karşıyadır (Şengül, 2001).

Harvey, kenti sermaye birikim süreçleri çerçevesinde kavramlaştırmaktadır. Bu bakış açısına göre, kentsel süreç, üretim, dolaşım, değişim ve tüketim için maddi altyapının yatırımını ifade etmektedir. Bu nedenle kent mekânı her ne kadar yapılı çevre olarak algılanıp, kapitalizmin 20. yüzyıldaki krizini çözmekte merkezi rol oynamışsa da, Harvey'e göre kente kapitalist birikim süreçlerinden özerk bir yapı atfetmek hatalıdır. Kent ancak kapitalist birikim süreçleri ile anlam kazanmaktadır (Şengül, 2001).

Sonuç olarak, sermayenin kentleşmesinin, emeğin yeniden üretiminin ve kentsel bilincin genelde sermayenin mantığıyla, özel olarak ta dolaşım süreciyle açıklanır (Harvey, 1982: Şengül'den, 2001).

2.4. Yoksulluk

2.4.1. Gereksinimler:

Maslow, insan davranışlarına yön veren ana etmenlerin gereksinimler olduğu savından hareketle, insan gereksinimlerini, toplumsal gereksinimler ve biyolojik gereksinimler diye ikiye ayırmıştır.

1. Biyolojik Gereksinimler:

- Açlık
- Yoksulluk
- Cinsellik
- Annelik

2. Toplumsal Gereksinimler

- Kendini gerçekleştirme,
- Sevgi,
- Kimlik,
- Yaratıcı olma,
- Özgürlük,
- Saygı görme,

İnsanlar iki gruptaki gereksinimleri karşılanmıyorsa, yoksul kabul edilirler.

Maslow, bu sınıflamayı yaparken açlık, yoksulluk, cinsellik ve annelik insan davranışlarına yön veren ve davranışları belirleyen güdüler olarak ele almıştır. Bu güdülerden ilk ikisi yoksulluğun sonuçları arasındadır (De Jonge, 1998).

Yoksulluk, insanlığın var olduğu günden beri kendisini değişik düzey ve formlarda göstermiş ve günümüze kadar varlığını sürdürme gelmiştir. Bu yüzden yoksulluk, yakın tarihte veya günümüzde ortaya çıkan bir olgu değildir.

İlk insan topluluklarının yaşam koşulları ve biçimleri on binlerce yıl boyunca doğa koşulları tarafından belirlenmiş ve yön verilmiştir. Çünkü bu dönemde yaşayan insan topluluklarının doğayı bilgi ve emekleriyle dönüştürme güçleri yoktu. Bu nedenle açlık, kıtlık ve kuraklık gibi durumlar, insan topluluklarının biyolojik gereksinimlerini karşılamak ve varlıklarını sürdürebilmek için verimli alanlara göçe zorlamıştır (De Jonge, 1998).

Daha sonra verimli alanların keşfedilmesi bunun sonucu olarak yerleşik yaşama geçilmesi, insanoğlunun sahip olduğu bilgi birikiminin artması ve yaptığı buluşlar sayesinde doğaya ve doğa koşullarına boyun eğmekten kurtulmuş, emeğiyle doğayı dönüştürerek, ona egemen olmaya ve kendi yaşam koşullarını üretmeye başlamıştır (De Jonge, 1998).

Buharlı makinenin bulunuşuyla, sanayi devrimi insanlık tarihinin dönüm noktası olmuştur. Sanayi devriminden sonra, günümüze kadar, bilim ve teknolojiye ileri düzeyde gelişmeler ortaya çıkmıştır. Ancak günümüzde iletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte dünya küresel bir mekanizmaya dönüşmüş, insanlar, toplumlar, arasında gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak, sömürü mekanizmalarından kaynaklı farklılıklar, eşitsizlikler yaşamaktadır. Bunun sonuçları olarak da, yoksulluk, sefalet, açlık ve kitlesel ölümler dünya düzeyinde hızla artmaktadır (De Jonge, 1998).

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Yoksulluk kavramı aynı zamanda toplumsal gereksinimlere dayanır. İnsanın biyolojik gereksinimlerinin yanı sıra, barınma, giyim, kültür, eğitim, sağlık, topluca yaşama, dinlenme, estetik ve buna benzer, sosyal-kültürel gereksinimlere de ihtiyacı vardır. Bu nedenle de insan toplumsal varlıktır (De Jonge, 1998).

2.5. Yoksulluğun Tanımı:

Çeşitli yoksulluk tanımları yapılmıştır.

Bauman'a göre yoksulluk; normal yaşam olarak kabul edilen her şeyden mahrum bırakılma demektir. İstenilen düzeyde olmama demektir. Bu durum, kendini beğenmeme, utanma ya da suçluluk duymakla suçlanır. Yoksulluk ayrıca, mevcut toplumda mutlu bir yaşamı ifade eden tüm imkânlardan yoksun bırakılmak, hayatın sunmak zorunda olduğunu almamak anlamına da gelir (Bauman, 1999).

Yoksulluk, bir insanın veya hanenin temel ekonomik gereksinimlerini karşılayamamasıdır (De Jonge, 1998).

2.6. Yoksulluğun Türleri:

1- Mutlak yoksulluk:

Marshall'a göre mutlak olarak tanımlanmış yoksulluk, bireyin geçimini sağlayabilmek için ihtiyaç duyduğu kaynaklardan yoksun kaldığı bir durumu işaret eder (Marshall, 1999).

Bir başka tanımda şu ölçütlerde saptanmaya çalışılmıştır.

- Yaşamını insani koşullarda sürdürebilmeye yetecek gıdayı temin edemeyen, karnı doymayan,
- Kendisini dış etkenlerden koruyacak bir barınağa sahip olmayan,
- Temiz içme ve kullanma suyuna erişemeyen,
- Temel eğitim görme olanağından yoksun olanlar (Kabasakal, 1998),

Mutlak yoksulluk herhangi bir kişinin yaşamını minimum düzeyde sürdürebilmesi ve en temel gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli gelir düzeyine sahip olmaması anlamına gelir (Şenkal, 2005).

2- Göreli yoksulluk:

Göreli yoksulluk kavramı, insanın bir toplumsal varlık olmasından hareket eder. Göreli yoksulluk kavramına göre yoksulluk, sadece kaynaklara erişememe veya yaşamı sürdürememe sorunu değildir. Yoksulluk, kişi ya da hane halkının içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile ilintilidir (Dumanlı, 1995).

Göreli yoksulluk, bireyin ya da grubun toplumun diğer üyelerine kıyasla sahip oldukları kaynakları gösterir (Marshall, 1999).

2.7. Yoksulluğun Nedenleri

Günümüzde dünyanın geneline yayılan yoksulluk, ekonomik ve sosyal özelliklere sahip bir kavramdır. Yoksulluğun nedenleri konusunda yapılan araştırmalarda oldukça farklı değişkenlere ulaşılmıştır. Bu değişkenlerin, genelde

içsel ve dışsal olmak üzere iki farklı kategoriye ayrıldığı görülür. Bunlardan birincisi, yoksulluğun sosyal nedenlerden kaynaklanmasıdır. İkincisi ise uygulanan ekonomi politikalarından dolayı ortaya çıkan yoksulluktur.

2.7.1. Neoliberal Politikalar:

1980'lerden sonra birçok ülkede yürürlüğe konulan neoliberal politikalar, tahmin edilemeyeceğinden çok yoksul insan türetti. Başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde yürürlüğe konan neoliberal politikalar maddi ve sosyal iyileşmeleri meydana getiremedi. 1980'lerden sonra yoksulluk dünyanın genelinde hızlı bir artış sürecine girdi. Neoliberal sistemin en büyük etkisi sosyal eşitsizliğe ve adaletsizliğe yol açmasıdır. Gelirler arasındaki karşılaştırmalar ekonomik dönüşüme bağlı olduğunu gösterir (Şenkal, 2000).

1960'ların sonunda kapitalizm uluslar arası düzeyde yapısal krize girmiştir. Bu yapısal kriz, ekonomik büyümenin yavaşlaması, ekonomik durgunluğu, üretkenliğin azalmasını, kar oranlarının düşmesini ve işsizliğin artmasına ulaşan hızlı bir değişim süreci izlemiştir. Başlayan bu kriz şiddetli ve genelleşmiş bir resesyonun yanı sıra uluslar arası para sisteminin dağılması ve sabit kurdan esnek kur sistemine geçilmesi, petrol fiyatlarında şiddetli bir artış gibi iki büyük istikrarsızlık yaratıcı ve risk artırıcı oluşum ile başladı. Diğer taraftan merkez ülkelerdeki yatırım olanaklarının kuruması, bankaların borç verecek müşteri bulmakta zorluk çekmeye başlaması, önce ortaya bir sermaye fazlası çıkarmış sonra da bunu daha verimli alanlar aramak üzere uluslar arasılaşmaya zorlamıştı. Bu süreç üreticilerin mallarını yeni piyasalar aramak için hızlandırma faaliyetlerine itmiştir. 19.yüzyılın sonunda olduğu gibi gelişmiş ülkelerden dışarı doğru sermaye ihracı tekrar önem kazanmıştır. Daha sonra borçlarını ödeyemez hale gelen ülkeler 1982 yıllarında borç krizine girmişlerdir. Bu ülkelerden alacakları olan bankaların mali yapıları bozulmuştur. Pazar alanları da geçici olarak kapanmıştır. Böylece uluslar arası sermaye merkez ülkelere geri dönmeye başlamıştır. Bu süreçte Uluslar Arası Para Fonu (İMF) ve yapısal uyum programları tekrar uygulanmaya başlamış, sermaye piyasaları serbestleşmiş teknolojik gelişme hızlanmıştır. Fakat 1987'de borsa krizi yaşanmış ve sermaye

piyasalarına yönelik tekrar istikrarsız süreç yaşanmaya başlamıştır. 1989'da Berlin Duvarının yıkılması ile soğuk savaş resmen bitmiş, Doğu Avrupa ve Rusya bu süreçte entegre olmuş, yeni dünya düzeni oluşumu başlamış, özelleştirmeler süreçleri hızla artmaya başlamıştır. Yeni Dünya Düzeni diye adlandırılan bu süreç, 3. Dünya ülkelerini ciddi anlamda dışa bağımlı hale getirirken, uluslar arası yapılan antlaşmalarla da bu durum pekiştirilmektedir. Hayata geçen tüm bu neoliberal politikaların sonucunda, işsizlik ve yoksulluk giderek artmakta, devletin kamusal alanlara yönelik piyasalaştırma süreci ile de derinleşmektedir (Yıldızoğlu, 1996).

2.7.2. Ekonomik krizler:

1980'lerin başındaki borç krizi, makro ekonomik uyum ve hükümetlerin yürürlüğe koydukları neoliberal reformları yoksulluk içinde yaşayanların sayısını dramatik şekilde arttırmıştır. Çünkü yürürlüğe konulan bu politikalar az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere kaynak artırımını daha da arttırmıştır. Öte yandan uluslararası finans kuruluşlarının uygulamaya koydukları programlara bağlı olarak sosyal hizmetlerdeki kısıtlamalar, sosyal korumanın yetersizliği yanında kriz ve kriz sonrasında bu hizmetlere ihtiyaç duyan grupların yoksullaşma sürecini hızlandırmıştır (Şenkal, 2005).

1980'de nüfusun üçte biri yani 118 milyon Latin Amerika da yoksuldu. 1990'da bu rakam 196 milyona yükselmiştir. Bu rakam nüfusun yaklaşık yarısına denk düşmektedir. 1980 ile 1990 yılları arasındaki %42'lik yeni yoksulların büyüme oranı aynı dönemde görülen %22'lik büyüme oranıyla aynıdır. Kriz sonrasında uluslar arası finans kuruluşlarının öne sürdüğü çözümlere bağlı olarak karşılaşılan sosyal sorunlar arasında eğitim ve sağlık sorunları ile birlikte çocuk, genç ve kadınları olumsuz etkileyen sorunları başta gelmektedir (Şenkal, 2005).

Uygulamaya konulan bu neoliberal politikalar, ülkemizde de yoksulluğun hızla artmasına, aynı zamanda işsizliğin de hızla büyümesine sebep olmuştur. Bu politika programı içerisinde uygulanan tarım politikaları, (üretimdeki kotalar, kullanılmayı yasalarla zorunlu kılan, tohum ve gübreler) köylünün artık toprağını ekmediği bir

hal almıştır. Bu durum sonucunda ise köyden kente göçün hızla arttığı gözlenmektedir.

2.7.3. Kamunun Tasfiyesi Süreci: (Yapısal uyum programları, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimler Reformu, IMF, DB, GATT, Kamu yönetimi Temel kanunu Tasarısı)

1970'lerden itibaren yoğunlaşan krizi aşmaya yönelik politikalar; üretimin ticaretin, mali sermayenin, iletişimin, yönetimin ve denetimin uluslararasılaştırmak için son yirmi yıldır kamu kesiminin tasfiyesi ya da daraltılmasını odağına alan serbestleştirme, düzensizleştirme ve özelleştirmeler ile sürdürülmüştür. Bu noktada piyasanın–ekonominin mantığı politikanın dili olmuş; neoliberalizm sermayenin, üretimi, yönetme ve denetleme yetkisini sınırsızlaştırma, kitle iletişimini kontrolünü ve denetimini tekeline alma ve sınırları aşma kapasitesi kazanma hırsını görünmez kılmış; küreselleşme ideolojisi ile kendini de gizleme olanağı bulmuştur. Küreselleşme sürecinde IMF, Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), gibi kuruluşlar devletlerin yönetim sistemlerini, etkileyen bağlayıcı kararlar alıcı hale gelmişlerdir (Şen, 2005).

Sermayen küreselleşmesi sürecinde neler istenmektedir?

- Mal, hizmet ve finans piyasalarının serbestleşmesi ve uluslar arası sermayenin önündeki tüm engellerin kaldırılması,
- Ulusal üretim ve emek piyasalarının kuralsızlaştırılması, buna göre başta eğitim, sağlık, sosyal alt yapı olmak üzere kamu hizmetlerinin piyasanın eline (kar güdüsüne) bırakılması savunulmaktadır. Böylece piyasanın önündeki tüm engeller kaldırılacak, kamusal alan daralacak, her türlü mal ve hizmet üretimi özelleşecektir,
- Ulusal devletin denetim gücünün uluslar arası tekellere devredilmesi,
- Emek piyasalarının esnekleştirilmesi ve emek örgütlerinin kazanımlarının kaldırılması, temel strateji olarak belirlenmiştir (Şen, 2005).

1980'li yıllardan itibaren IMF ve DB denetiminde uygulanmaya başlanan yapısal uyum programları kapitalizmle bütünleşmeyi hedeflemiş ve pek çok ülke için ucuz dönemli kalkınma programlarının yerini almıştır. Gelişmekte olan ülkeler için uyum süreci söz konusu iken iki kurum tarafından tamamen dışarıdan dayatılan bir yeniden yapılanma temelinde gerçekleştirilmiş uyum politikaları, kredi veren ülkeler, bankalar uluslararası kuruluşların talepleri doğrultusunda saptanmıştır (Boratav, 1999).

Gelişmekte olan ülkelerde ve az gelişmiş ülkelerde finans reformları, DB tarafından bu ülkelere dayatılmış, kamu harcamalarını kısılması politikaları, özelleştirme ve yerelleştirme uygulamaları sürdürülmüş, öğretmen ücretleri de dahil olmak üzere kamu harcamalarının azaltılması yoluna gidilmiştir (Şen, 2005).

Yapısal uyum programları içinde imzalanan DTÖ'nün GATS (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması) adlı hizmet anlaşmasıyla neoliberal politikalar sağlama alınmıştır.

GATS; 1994 yılında kurulan DTÖ'nün kurucu anlaşmalarından biri olarak 1995 yılında imzalanmıştır. GATS, uluslararası hizmet ticaretine ilişkin temel kavram, kural ve ilkeleri çok taraflı bir anlaşmadır. GATS'la kamu hizmet alanlarının sermaye için pazar ve yeni kar alanları olarak yeniden yapılanması söz konusudur. Nitekim bu anlaşma gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada kamu hizmet sektörlerinin sermaye için önemli bir ticaret alanı haline getirilmesini sağlayan adımlar atılmıştır. GATS tüm hizmet alanlarının serbest piyasaya açılması için mevcut düzenlemeleri genişleten ve hukuki işlerlik kazandıran ilk çok taraflı yatırım ve ticaret anlaşmasıdır (Şen, 2005).

GATS, eğitim, sağlık, sosyal, güvenlik, ulaşım, posta, belediye hizmetleri doğa, kültür içme suyu ulusal kaynaklar gibi her türlü hizmet alanını kapsamaktadır. Piyasanın kar mantığına teslim edilmesi konusunda anlaşma sağlayan 11 temel kategori şunlardır:

1. Telekom, posta hizmetleri, görsel ve işitsel iletişim hizmetleri de dahil olmak üzere iletişim,
2. İnşaat ve bağlantılı mühendislik hizmetler,

3. Eğitim,
4. Su iletim hizmetleri, enerji ve atık su işleme,
5. Tüm çevresel hizmetler,
6. Finansal, mali ve tüm bankacılık hizmetleri,
7. Sosyal hizmetleri de kapsayacak şekilde sağlık ve bağlantılı hizmetler,
8. Turizm, seyahat ve bu iki sektörle bağlantılı tüm hizmetlerin üretimi,
9. Kültürel ve sportif hizmetler,
10. Kara, hava, deniz, tüm diğer ulaşım hizmetleri,
11. Diğer hizmet alanları,

GATS hükümleri, kamu hizmetlerinin adım adım şirketlerin eline geçmesine yardımcı olacak biçimde dizayn edilmiştir. Anlaşmada, yabancı tacirlerin ülke pazarlarına girişlerde sınırsız ve koşulsuz haklar tanınmıştır. Şirketlere DTÖ aleyhine DTÖ Tahkim Kuruluna gitme hakkının tanınması ve potansiyel kar kayıplarının ev sahibi ülke tarafından karşılanması, kamu yararı standartlarının yaşama geçmesinin önlenmesi, hükümet fonlarının kamu yararı belediye hizmetleri ve sosyal programlar için kullanılması yetkisinin sınırlandırılması gibi bir takım yıkım düzenlemesi de mevcuttur (Şen, 2005).

GATS anlaşmasına imza koyan devletler hangi hizmet sektörlerini serbestleştireceklerini liste halinde açıklamakla yükümlü tutulmuşlardır. Türkiye GATS anlaşmasını 1995 yılında onaylamış ve mesleki hizmetler, eğitim hizmetleri haberleşme hizmetleri, çevre hizmetleri, mali hizmetler, sağlık ve turizm ile bu hizmetlerin alt sektörlerinin de liberalizasyona gideceklerine ilişkin taahhütlerde bulunmuşlardır (Şen, 2005).

Sonuç olarak GATS'la hükümetler yetkilerini DTÖ'ye devretmektedir. Böylelikle en temel insan hakları piyasanın acımasız kurallarına tabi olacaklardır.

Eğitim: Eğitim piyasaya açılacaktır. Böylelikle kamu eğitim kurumları ya piyasaya uygun hareket edecekler ya da kamu eğitimi vermekten vazgeçeceklerdir. Kamu eğitim kurumlarının piyasaya uygun hareket etmeleri halinde, okullar piyasa

ölçütünde fiyatlandırılacak, eğitim emekçileri, başta iş güvencesi olmak üzere sosyal güvencelerden mahrum bırakılacaktır (Şen, 2005).

2.7.4. Göç:

Göç bugün modern dünyada, tekrarlanan, uzun bir hikâyedir. İnsanlar belli sebeplerden dolayı yasal ya da yasadışı olarak göç ederler. Ekonomik iyileşme ve zulümden kaçış iki temel nedendir. Gidebildikleri, ekonomik ve politik beklentilerin onlar için en elverişli oldu yerlere göç ederler. Özellikle, devlet sınırları içinde kırsal alanlardan kentlere doğru göç, dünya çapında yaşanan temel süreçtir (Wallerstein, 2006).

Yoksulluğun artması konusunda önemli bir diğer faktör de göçtür. Bu açıdan uluslararası literatürde göç ve yoksulluk birlikte değerlendirilmektedir. Kırsal kesimden büyük şehirlere yönelik göç hareketleri çok farklı sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Göçün nedenleri konusunda yapılan araştırmada en önemli bulgu yoksulluk ve işsizlik üzerinde yoğunlaşmıştır. Göçe yol açan faktörlerin başında ekonomik nedenler gelir (Şenkal, 2005).

Bu durumu anlayabilmek için Cumhuriyetin ilk dönemlerine bakmamız, bize önemli ipuçları vermektedir. Devletin ekonomik yatırımlara yön verdiği devletçilik yıllarında Anadolu'ya ağırlık veren strateji kamu yatırımlarının yer, seçim, kararlar ile de desteklenmiş, yapılan yatırımlar Anadolu'ya olabildiğince homojen dağıtılmaya çalışılmıştır. Devlet girişimlerinde kurulduğu Nazilli, Kırıkkale ve Ereğli gibi küçük kentler, bu dönemin en hızlı büyüyen kentleri olmuştur. Bu kentlerin bu on yıllık dönemdeki ortalama büyüme hızları % 5,0 iken, İzmir ve İstanbul gibi büyük kentlerde (Ankara hariç) nüfus artışları % 1,4 civarında kalmıştır (Şengül, 2001).

1945 yılında Türkiye Cumhuriyetindeki toplam nüfusun 1/5'in den (%18,3) daha azı kentlerde (en az 10.000 kişinin yaşadığı yer) yaşarken, ikinci dünya savaşı sonrası başlayan göçle, 1985 ten itibaren kentsel nüfus çoğunluğa geçmiştir. Kentsel

nüfus artışı 1985–1990 arası %4,1 dir. Bu rakamın %44,9 unu göç edenler %43,3' ünü doğumlar oluşturmaktadır. 1990 yılında toplam nüfusun 1/4 ü büyük kentte (İstanbul:7,3 milyon kişi, Ankara:3,2 milyon ve İzmir:2,7 milyon) yaşamaktaydı. Bu üç kentin milyonlarca sakini barındırıyor olması ve göçün uzun zamandan beri bu kentlerde yoğunlaşmasının gelenek haline gelmesi değil, bu üç kentin ekonomik gelişmenin merkezleri olarak siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel lider rolünü üstlenmiş olmalarıdır (Wedel, 2001).

2.8. Kent Yoksulu

Ekonomik şartların yetersizliği, işsizlik vb. sebeplerden kaynaklı kırdan kentlere göç etmiş ve beklenti içinde olduğu refah düzeyine ulaşamamış, kentlerin olanaklarından yararlanamayan, kentten uzak boş alanlara kendi olanaklarıyla yapmış oldukları gecekonduarda yaşam mücadelesi veren kitlelere kent yoksulu denir. 1960 sonrası tarım kesiminde yaşanan dönüşümler, 1950'lerde görülmeye başlayan göç, gecekondu ve kent yoksulluğu olgularının kalıcılılaşmasına, bu olguların ülke ekonomisindeki, siyasetindeki ve toplumsal yaşamdaki etkilerinin derinleşmesine neden olmuştur (Karatepe, 2006).

Günümüzde kent yoksulu olarak tanımlanan, yığınların en mağdurlarını kadınlar oluşturmaktadır. Kent nüfusunun belirtilen nedenlerden kaynaklı hızlı artışı, alt yapı ve sosyal donanımlara ilişkin hizmetlerde önemli sorunlara yol açmaktadır. Bu durum kent yoksullarının, özellikle kent yoksulu kadınların yaşam mücadelesini gittikçe zorlaştırmaktadır. Ve kent yoksulları kalkınma politikalarında öncelikli bir sorun olarak ele alınmamaktadır. 3. dünya ülkelerinde kentlerin çoğu yoksullarca spontane olarak inşa edildiği halde kent yoksulları bilgi, yerel karar mekanizmalarına katılım, finansal olanaklar, ulaşım eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinden mahrum bırakılmaktadır (Wedel, 2001). Büyük kentlere göç edenler, iyi bir işe, bu sayede yüksek bir gelire kavuşmayı, böylelikle kente ait kurumlardan yararlanmayı ve diledikleri tüketim mallarını alabilmeyi ummuşlardır. Ama sanayileşme kentleşmenin gerisinde kaldığı için güvenilir olmayan ve geçici işler bulabildikleri yada geçimlerini enformel (düzensiz) sektörlerde sağlamak zorunda kaldıkları için

hayal kırıklığına uğramışlardır. Toplumsal eşitsizlik kentte daha fazla algılanmakta, böylelikle hem nesnel hem de öznel olarak mahrumiyet yaşamaktadırlar (Wedel, 2001).

Kent yoksulu kadınlar, kentin olanaklarından yararlanamayan, kentin yaşam koşullarına ayak uydurmaya çalışan, ekonomik sıkıntılar karşısında, aile geçimine katkı sağlamak amacı çalışma hayatına zorlanan bir misyon edinmeye başlamıştır. Bu durum kent yoksulu kadınların genelde enformel sektörde istihdam edilme biçimini de ortaya çıkarmıştır. Burada kadın, kadın olmasından kaynaklı annelik, ev işleri, yemek gibi sorumluluklarıyla ev içinde görünmez bir emek ve işçiliğe soyunurken, diğer yandan da geçinebilme zorunluluğunda kaynaklı, enformel sektörde işçileşmeye başlamıştır. Ve böylece kadınlar evle çalışma hayatı içinde sıkışıp kalmış, yoksulluğu en ağır şekilde yaşayan kitleler haline dönüşmüşlerdir.

2.9. Enformel Sektör

Enformel sektör kavramı iktisadi kalkınma teorisine 1972’de ILO’nun Kenya raporuyla girmiş, kırdan kente göç edenlerin, formel sektörün kısıtlı iş yaratma kapasitesinden ötürü bu sektörde iş bulamadığı koşullarda, yaşamlarını sürdürmek için yürüttüğü ekonomik faaliyetleri tanımlamak için kullanılmıştır. Başlangıçta geçici olduğu düşünülen enformel sektör işleri formel sektöre geçmede bir basamak olarak değerlendirilirken, zamanla sektörün kalıcı bir yapıda olduğu genel kabul görmüştür (Charmes, 1990: Tokgöz ve Özşuca’dan, İktisat dergisinden, 2002).

2.9.1. Enformel Sektörün Özellikleri ve İstihdam Biçimi

Heterojen bir yapı gösteren enformel sektör işletmelerini tanımlamak için iki temel kriter yaygın kabul görmüştür; küçük ölçeklilik ve işletmenin ne ölçüde resmi düzenlemelerden ve vergilerden kaçındığıdır (Toksöz ve Özşuca, İktisat Dergisinden, 2002).

Enformel sektöre ilişkin yapılan araştırmalarda işletmelerin iki farklı düzlemde ele alındığını belirtmek gerekir. Buna göre ilk ele alınması gereken emeğin

konumudur; emeğin kayıt dışı olması, sosyal yararlardan yoksun kalması, asgari ücretin altında ücret alması veya toplumun başka türlü izin vermeyeceği koşullarda istihdam edilmesi demektir. İkinci olarak iş gücünün istihdam edildiği çalışma koşulları ele alındığında, bunların sağlık koşullarına, halk sağlığına iş güvenliği düzenlemelerine uymaması, tehlikeli maddeler üreten işletmenin nüfusun yoğun yaşadığı bölgelerde kurulması karşılaşılabılır durumlardır (Toksöz ve Özşuca, İktisat Dergisinden, 2002).

Enformelleşmenin yayılmasının temel nedeni, yeniden yapılanma sürecinde benimsenen ihracata dayalı büyüme modelinin tüm ülkelerde özellikle emek yoğun sanayiler üzerindeki etkisidir. Uluslar arası piyasalarda rekabet edebilmek için iş gücü maliyetlerini düşürme zorunluluğu birçok imalatçı firmanın enformel sektöre geçmesine yol açmıştır.

Enformel sektörde çalışanlar:

- Enformel işletmelerin tüm işverenleri,
- Asgari ücret, güvenli iş ve yarar olmaksızın formel veya enformel firmalardaki tüm ücretli çalışanlardır: enformel firma işçileri, ev işçileri, yevmiyeli işçiler, ev hizmetinde çalışanlar, geçici ve kısmi zamanlı işçiler, kayıtsız işçiler (Chen, Jhabvala, Lund, 2001: Tokgöz ve Özşuca'dan, İktisat dergisi, 2002).

2.10. Kadınların Üretimde Yer Alma Biçimleri

2.10.1. Aile İşletmesinde Çalışan Kadın:

Aile işletmeleri ücretsiz aile emeğinin kullanıldığı ve aile içi güç ilişkilerinin üretim alanına aktarıldığı, ancak aile ve toplumsal dayanışma mekanizmalarının yardımı ile toplum içinde tutunabilen küçük işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Bu işletmelerde çalışan kadınlar belirli bir ücret almamakta, ailenin kazancı tüm aile bireylerinin geçimlerini karşılamakta kullanılmaktadır (Eraydın ve Erendil, 1999).

Esnek üretim tartışmaları içinde aile işletmeleri ücretsiz aile emeği kullanmaları ve ekonomik dalgalanmalar sırasında daha dinamik bir yapı sergilemeleri açısından önemli bir yer tutmaktadır (Capecchi, 1989: Eraydın ve Erendil, İktisat dergisinden, 2002)

2.10.2. Ücretli Olarak Çalışan Kadın:

Belli bir ücret karşılığında, farklı nitelikteki üretim birimlerinde, ağırlıklı olarak sigortasız ve iş güvencesi olmadan çalışan kadınlardır. Örnek olarak; konfeksiyon sanayinde, ev temizliğinde, küçük atölye tarzı fabrikalarda çalışan kadınlardır (Eraydın ve Erendil, 1999).

Bu grupta yer alan kadınların büyük bir kısmı doğrudan üretimde yer almaktadır. Bu kadınlar kentin en yoksul kesimlerinden gelmektedirler ve %65'i ilkokuldan sonra okumamış, %5'i ise ilkokulu bitirmemiştir. Bu biçimde çalışan kadınların, yarısını kayıtsız firmalarda çalışanlar oluşturmaktadır. Kayıtsız firmaların pek çoğu, gecekondu bölgelerini yer seçerek her yaş grubundan kadına ulaşmaya çalışmaktadır (Eraydın ve Erendil, İktisat dergisin, 2002).

2.10.3. Evde Başkasına Çalışan Kadın:

1970'li yıllarda fordist sistemin girdiği bunalımdan kaynaklı, fabrikaların, atölyelerin, üretim biçimlerini fason ilişkiler üzerinden kurarak esnek üretim biçimi olarak tanımlanan, evde yapılan üretim biçimidir. Özellikle tekstil atölyelerinin, parça başı ücretle evlere iş verdiği görülmektedir (Eraydın ve Erendil, 1999).

Bu grupta çalışan kadınların üretim zincirinin en sonunda yer aldıkları ve bu günkü çalışma koşulları ve aldıkları ücretler açısından emek pazarının en savunmasız bölümünü oluşturdukları açıktır. Çeşitli ülke deneyimlerinde gözlemlendiği gibi, firma sahipleri, eve iş vermeyi emek maliyetlerini düşürmek, üretimin talebe dayalı yapısı içinde esneklik kazanmak ve sendikalaşma çabasını engellemek amacıyla tercih etmektedir (Peck, 1992: Eraydın ve Erendil, İktisat dergisinden, 2002).

Araştırma bulgularına göre, evde çalışan kadınların yaş ortalaması diğer gruplara göre daha yüksektir ve daha düşük eğitim düzeyine sahiptirler. Nitekim bu kadınların %16'sı okuma yazma bilmemektedir. Çoğunluğunu kente göç etmiş ailelerin bireyleri oluşturmakta ve genellikle çeşitli nedenlerle ev dışında çalışamayan evli kadınlar aileye katkı amaçlı evde iş yapmaya başlamaktadır (Tokgöz ve Özşuca'dan, İktisat dergisi, 2002).

2.10.4. Evde Kendi Hesabına Çalışan Kadın:

Ev geçimlerine katkıda bulunmak amacı ile evde kendi olanaklarıyla ürettiği malzemelerin, el emeği gözetilerek, yine kendi olanaklarıyla satış yapması durumudur (Eraydın ve Erendil, 1999).

2.11. Zaman

2.11.1. Zaman Kavramı:

İnsanın yaşam mücadelesinde zamanı kullanma biçimi önemlidir.

Addigton (1993)'a göre, zamanın insanların sonsuzluk ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şeyin, insan düşüncesinin ürünü ve göreceli olduğunu belirtir (Karaküçük, 2005).

Zaman, bir nesnenin uzaydaki bir noktadan başka bir noktaya geçtiği aralıktır. Zaman ve uzay kavramları birbiri için gereklidir ve biri diğerinin göreceli değerine bağlıdır (Karaküçük, 2005).

Canan (1988)'a göre zaman insan için varoluşundan bu yana büyük önem taşımıştır. İnsanın gelişmesinde ve hangi alanda olursa olsun mesleki başarısında zaman anlayışının payı büyüktür. Bu, fertler kadar toplumlar için de böyle gelişmiştir. İş hayatını, sosyal ilişkilerini, eğlence ve dinlenme alışkanlıklarını bu

anlayış içerisinde tanzim eden toplumlar, diğerlerine nazaran daha fazla gelişmişlerdir (Karaküçük, 2005).

2.11.2. Zaman Grupları

Brightbill ve Meyer'in zamanı gruplandırmaları şöyledir:

1. Var olmakla ilgili zaman; yemek yeme, uyuma, vücut temizliği.
2. Geçimle ilgili zaman; çalışma.
3. Boş zaman; oyun, boş zaman değerlendirme, dinlenme.

Grazia'nın zamanı gruplaması şu şekildedir:

1. Çalışma zamanı.
2. Çalışma ile ilgili etkinliklere ayrılan zaman.
3. Yaşamı sürdürmeye yönelik etkinliklere ayrılan zaman.
4. Boş zaman.

Megyeri ise zamanı şöyle gruplamıştır:

1. Temel ihtiyaçlar için ayrılan zaman (uyku, yemek yeme, temizlik, giyinme).
2. Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman (iş, yolculuk, öğrenimle geçen zaman).
3. Serbest etkinlikler için ayrılan zaman (spor, eğlence, dinlenme vb).
4. Diğer etkinlikler için ayrılan zaman (Özçalıküşu, 1999).

2.12. Boş Zaman

2.12.1. Boş Zaman Kavramı:

Boş zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin isteği yönünde harcayabileceği zamandır.

Günümüzde boş zaman faaliyetleri daha fazla organizasyonun arasından elemeler yapmayı, programlamayı ve yapılandırmayı gerektirmektedir. Tüm bunlar,

operatörlerin, enstitülerin, özel ve kamu yerel makamların teknik ve pedagojik olarak yeniden modellenmesine yardımcı olacaktır (Di Carlo ve ark, 2005: Erenci'den, 2006). Boş zaman yerinde ve değerli kullanılabilirliğinde, insana kendi kendine kalmak, kendi özgürlüğünü yaşamak, kendini bulma olanağı verir. Boş zamanın iyi değerlendirilmesi; kişinin kendini ifade etmesini, yaratıcılığını geliştirmesini, yeni deneyimler kazanmasını, toplumsal çevresini geliştirmesini ve üretkenliğini arttırmasını sağlar (Kılbaş, 2001).

Boş zaman, mecburiyetlere bağlı olmadan, maksat, şart koşmadan kişinin eğilim ve arzusu yönünde, kendi kendine veya örf, adet ve geleneklere uygun tarzda başkaları ile birlikte meşguliyeti ve dinlenmesi için hak ettiği zamandır. Bir başka deyişle boş zaman parası ödenmeyen zamandır (Zorlu, 1973: Başaran'dan, 1998).

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte hayat daha karmaşık bir hale gelmiştir. Özellikle çalışma hayatından kaynaklanan zorluklar, bireyin kendine zaman ayırma sonucunu doğurmuştur. Bu zaman kavramı boş zaman şeklinde ifade edilmektedir. Boş zaman insanın insana olan yabancılaşmasını ortadan kaldırmaya yönelik önemli bir araç olarak görülmektedir (Kale ve ark. 2003).

Tezcan'a göre boş zaman; bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçebileceği bir etkinlikle uğraşacağı, bireyin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu zaman olarak da tanımlanmaktadır (Özışık, 1998).

2.12.2. Boş Zaman Gelişim Düzeyi

Bakır (1990)'a göre boş zamanın, sosyal sınıfla ilişkisi, 19. yüzyıl sonlarında Amerikan sosyologu Thorstein Webben'in çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Webben boş zamanı imtiyazlı sınıfın, burjuvaların yaşantısı olarak kabul etmiş, bunun sonucunda, başkalarının çalışmaları sayesinde iyi yaşayan insanların kendileri gibi çalışmayan tembel zenginlere saldırdığını ortaya çıkarmıştır (Erenci, 2006).

Sanayi devriminden sonra yeni keşiflerin ortaya çıkması ve fabrikaların kurularak üretime geçmesi ile çalışmaya büyük önem verilmiştir. İnsanların verimli çalışarak kişisel ve toplumsal kalkınmayı sağlayabilecekleri ve refaha ulaşabilecekleri düşünülerek, haftada 70 saat çalışma uygun görülmüştür (Erenci, 2006).

Lafarge (1993)'e göre; bütün sanayi devrimi ile çalışma tasarrufu, sermaye birikimi gibi kavramlar, yeni toplumsal değerler olarak ortaya çıkmıştır. Bu sebeple boş zamanın savurganlık ve tembellik olarak değerlendirilmeye başlandığı görülmüştür. İşçilerin insanlık haysiyetli bağdaşmayacak çalışma hayatı ile çok küçük yaştaki çocukların zor koşullar altında ve günde 12 saat çalıştırıldığı bu döneme rastlamaktadır (Erenci, 2006).

İşçi aileleriyle ilgili çalışmasında, Chombart de Lauwe dinlenme meselesini ele almış ve onun sayesinde dinlenme ihtiyacı iyice aydınlanmıştır. Hayat seviyesi düşük bazı ailelerde bu tip ihtiyaçların tatmin edilmesine karşı, iktisadi ve toplumsal sınırlar meselesinde Lauwe, serbest ilgilerin bu ailelerle mensup fertlerin şuurunda daima mevcut günlük sıkıntılarla karşılaştırıldığını gösterir. Sıkıntılar, serbest ilgi ile ilgili çalışmayı engellediği vakit, burada boş zaman ihtiyacı her biçimiyle dayanılmaz hal alır. Bilhassa genç ailelerde yeni tüketim ve davranışı alışkanlıkları yaratır, aile ekonomisini ve kültürünün geleneksel dengesini tehdit eder (Dumazedier, 1991: Erci'den).

Belirli bir gelir elde etmek ile emek sarf ederek toplumun değer oluşturma sürecine katkı olarak tanımlayabileceğimiz çalışmanın dışında kalan zaman, kişinin kullanıma açık tüm zamanın (gün, hafta, ay, yıl) bir parçasıdır. Bu sürecin varlığı ve ne yönde kullanıldığı, pek çok farklı faktörlerle etkilenir. Bu faktörlerin tümü arasında bir ilişki vardır, birindeki değişiklik diğerine yansımaktadır. Sözü edilen:

- a. Toplumun üretim ilişkileri, örgütlenme biçimi ve teknolojik gelişmesinde yansıyan sosyo ekonomik yapısı, kültürü, değer yargıları, örf ve adetlerini içeren genel faktörler,

- b. Sosyo-ekonomik faktörlerin mekânsal şekillenmesi, insanların kırsal, kentsel ayırım, yaşama, çalışma alanları ve diğer kullanışların mekânsal konumları, ulaşım şekilleri, yakın uzak fiziki çevre, doğal değerler ve iklimi içeren fiziksel faktörler,
- c. Cins, yaş, sosyal sınıf, eğitim düzeyi, çalışma alanı, aile yapısı gibi değerleri içeren kişiye dönük faktörler olarak üç grupta toplanabilir (Keskin, 2001).

2.12.3. Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkileri

Bucher&Bucher (1974)'e göre boş zaman (leisure) ve boş zamanı değerlendirme (recreation) aynı anlama gelmeyen iki kavram olup; boş zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Rekreasyon ise, bu boş zaman diliminde yapılan etkinliklerle ilgili olan iki kavramın uygulamadaki karşılığı olarak geliştirilerek kullanılmasıdır (Kılbaş, 2001).

Shaw'a göre, rekreasyon kavramının, boş zaman kavramına göre daha dar kapsamlı olduğu, etkinliklere katılma anlamında da alınsa, bazı kuramcıların, rekreasyonu öznel bir durum ya da bir deney olarak kavramlaştırdıkları görülmüştür (Kılbaş, 2001).

2.13. Rekreasyon

2.13.1. Rekreasyon Tanım Ve Anlamı

Rekreasyon etkinlikleri ve beklentiler, bireyden bireye, toplumdan topluma, beklenti ve organizasyon açısından farklılık gösterir. Buna rağmen rekreasyon tanımları birbirine benzemektedir.

Bucher (1974)'a göre rekreasyon; insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak, günlük yaşamın sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik

kazanması, özünde ödül niteliği taşıyan, ancak kazanç amacı gütmeyen, doğası gereği anti sosyal da olamayacak etkinliklerdir (Zorba, 2002).

Kraus (1985)'a göre, klasik anlamda rekreasyon; kişiyi zorunlu iş ve etkinliklerden sonra yenileyen, dinlendiren ve gönüllü olarak yapılan faaliyetler olarak tanımlanır (Zorba, 2002).

Karaküçük (2005)'e göre rekreasyon yenilenme yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen Latince recreation kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın bir şekilde boş zamanı değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu ise, bireylerin ya da toplumsal kümelerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır.

Cordes ve İbrahim(1996)'e göre insanların anlaştığı anlamlı ve zevk alınabilecek gönüllü aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Zorba, 2002).

Hacıoğlu ve ark. (2003)'a göre rekreasyon; insanın günlük yoğun çalışma temposu, alışagelmış hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen beden ve ruh sağlığını tekrar elde etmeyi istemektedir. Bunun yanında zevk ve haz almak amacı ile kişisel doyum sağlayacak tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan, bağımsız ve kendisine ait boş zamanda isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere denir (Erenci, 2006).

Bireylerin iş yaşamı dışında özgür irade geliştirmek ve yenilenmek amacıyla gönüllü olarak katıldıkları aktivitelerdir. Hedef, bireyin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal anlamda gelişimidir (Kesim, 2006).

Ergin'e göre boş zaman faaliyetlerine (rekreasyon) katılım, işinden ayıracağı zamana, maddi olanaklara, toplumun değişen kültür yapısına göre farklılıklar göstermektedir. Kişilerin faaliyet seçiminde yaşanan çevre, bu çevrenin sahip

olduğu olanaklar, ailenin sosyo–ekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri, kişinin yaşı ve cinsiyeti yanında kendi kişilik özellikleri ve arkadaş çevresi etkendir (Başaran, 1998).

Rekreasyon aktivitelerine katılım bireyden bireye farklılık gösterir. Bunlar:

- Fiziksel gelişim,
- Yenilik arayışı,
- Kendini sınama,
- Kendini geliştirme,
- Yaratıcı olma,
- Sosyalleşme ihtiyacı,
- Dinlenme - rahatlama ihtiyacı,
- Yarışma güdüsünü tatmin, olarak sıralanabilir (Kesim, 2006).

2.13.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyon; kamu, ticari, özel, gönüllü, terapi, okul, işyeri gibi sınıflandırmaya tabii tutulmaktadır. Buna göre, kamu rekreasyonun temel felsefesi, her türlü yerleşim biriminde yaşayan bireylerin serbest zamanlarını bireysel ya da gruplar halinde verimli bir şekilde kullanmaları olarak geliştirmeleridir. Kamu rekreasyon hizmetlerini; devletin, il özel idarelerinin ve yerel yönetimlerin hizmeti olmak üzere üç ana grupta toplanabilir. Çok yönlü bu hizmetler; planlamalar, yatırımlar, rekreasyona ayrılan arazi ve tesislerin inşası, bakımı gibi görevlerdir (Kesim, 2006).

2.13.3. Yerel Yönetimlerde Rekreasyon

Spor ve boş zamanları değerlendirme, oldukça geniş bir fiziksel aktivite yelpazesini kapsar. Bunlar; hafif egzersizler, oyun, hedefli ve performansı arttırmaya yönelik egzersiz, en mükemmele ulaşmaya yönelik sistemli bedensel çalışmalardır (Ekinci, 1996).

Bu tür faaliyetlerin kişi ve toplum yaşamında yeri önemlidir. Kentsel alanlarda yoğunlaşmış insan toplulukları ve beraberinde getirdiği baskılar, çeşitli spor olanaklarının sağlanması ihtiyacını doğurur. Spor, kişileri ve cemiyetleri bir araya getirerek iletişim olanaklarını artırır, özellikle gençlerin ve kadınların sosyal yaşama yabancılaşmalarına engel olur. Aynı zamanda, uyuşturucu kullanımıyla savaşta ve uyuşturucu kaynaklı dışlanmaya karşı da önemli bir çaredir (Ekinci, 1996).

Herkesin ilgi alanları ve kabiliyetleri yönünde spor faaliyetlerine katılma hakkı vardır, bu sayede kişiler, bedensel ve sosyal güvencelerini artırarak yaşamlarını daha anlamlı kılarlar (Ekinci, 1996).

Yerel yönetimler, herkes için spor şartı (Sport for All Charter) yaklaşımları doğrultusunda, kendi yönetiminde ya da başkaları aracılığıyla gerçekleştirilecek spor alanları ve spor faaliyetlerine ulaşımı, kişilerin sosyo-ekonomik durumları, yaşları ve etnik kökenlerine bakılmaksızın sağlama sorumluluğuna sahiptir.

Bu aşağıdaki sıralanan esaslar aracılığıyla gerçekleştirilecektir:

- Birçok kent sakininin spor faaliyetlerinde yer almasını engelleyen, sosyal ekonomik ve yapısal zorlukları ortadan kaldırarak,
- Spor faaliyetlerine katılımı, özellikle gençler, kadınlar, yaşlılar, etnik azınlıklar, işsiz ve az ücretli gibi grupları hedefleyen ve bunların özel ihtiyaçlarına cevap verebilecek özel programlar, antrenmanlar ve benzeri araçlar geliştirerek,
- Yerleşim bütününe kapsayacak şekilde temel spor faaliyetlerini yaygınlaştırarak,
- Bu bütün içinde kolayca ulaşılabilen, toplum alışkanlıklarına ters düşmeyen, yerel nüfusun rahatça kullanabileceği, küçük boyutlu spor aktiviteleri ile toplumsal bütünlüğü artırıp, suç ve vandalizmi azaltarak,
- Kamu tarafından, kullanıcıların fikirleri de alınarak oluşturulacak olan spor faaliyetlerinin, diğer ticari sektörler ve gönüllü kuruluşlar tarafından oluşturulmuş olanlarla birbirini tamamlayıcı olmasını temin ederek,

- Meskun alanlarla ve gelişme alanlarında, mevcut ve gelecek ihtiyaçlar için önerilecek olan spor faaliyetlerine katılım oranları ve ulaşım bağlantılarının da göz önüne alınarak,
- Gerek geleneksel, gerekse modern sporlar için çeşitli olanaklar yaratarak,
- Öneri ve mevcut kentsel alanlarda eğlence ve dinlenme faaliyetlerini geliştirmek ve teşvik etmek için, alanlar, oyun alanları, oyun havuzları ve gezinti yolları oluşturarak,

Spor ve kültür fizik faaliyetleri, açık alanlar, ağaçlı alanlar, akarsular, kanallar, göller ve bahçeler gibi mevcut kaynaklardan tahsisler yaratarak, doğal ve sentetik çim sahalar, atletizm parkurları yüzme havuzları gibi spor merkezleri inşa ederek kişilere çeşitli fırsatlar sağlayabilir (Ekinci, 1996).

Yerel yönetimlerin temel görevlerinden biri vatandaşların fiziksel, sosyal, toplumsal yönlerini geliştirme ve sosyalleşme gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere rekreasyon programları hazırlamak ve bu programları soyo-ekonomik koşulları ve beklentileri gözetenek hazırlamalıdır (Kesim, 2006).

Yerel yönetimler, farklı hedef kitlelerine göre farklı programlar arayışı içinde olmalıdır. Bu programlar değişen sosyo-ekonomik koşulları ve beklentileri gözetenek hazırlanmalıdır (Kesim, 2006).

Yerel yönetimlerin, rekreasyon aktivitelerine katılacak hedef kitlelerini ayırmak mümkündür.

- Spontane karar verenler / geçerken uğrayanlar,
- Kurs ve derslere katılanlar,
- Çeşitli organizasyonlara ait gruplar,
- Yarışma grupları,
- Özel etkinliklere katılanlar (Kesim, 2006).

Grupların katılacağı, serbest zaman program ve hizmetleri çeşitlendirmek önemlidir. Bu aktivite grupları şöyle sıralanabilir:

- Spor ve yarışmalar: Spor beceri kursları, spor turnuvaları, spor okulları.
- Doğa aktiviteleri: Dağcılık, doğa yürüyüşleri, kaya tırmanışları, dağ bisikleti, rafting.
- Kişisel gelişim aktiviteleri: Stres yönetimi, ev ekonomisi, sağlıklı beslenme.
- Güzel sanatlar etkinlikleri: Resim–heykel ve el sanatları geliştirme kursları.
- Seyahat ve turizm: Kültür ve tarih gezileri, müze ziyaretleri.
- Gönüllü hizmet programları: Kimsesiz çocuklar, yaşlılar ve çocuk tutuk evleri (Kesim, 2006).

Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nın 17–19 Mart 1992'de Strazburg'da yapılan toplantısının 18 Mart 1992 oturumunda kabul edilen Avrupa Kentsel Şartında, “Kentli Hakları Deklarasyonu” yayınlanmıştır. Buna göre deklarasyonda:

- Spor ve Dinlenme: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,
- Kültür: Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sağlanması, gibi haklar yer almaktadır (Ekinci, 1996).

Bunların beraberinde, güvenlik, sağlıklı ve kirletilmemiş bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, kültürlerarası dayanışma, kaliteli bir mimari ve fiziksel bir çevre, katılım gibi haklarda yer almaktadır (Ekinci, 1996).

Devletlerin en önemli ulusal, bölgesel ve yerel sorumlulukları arasında, tüm vatandaşlarının genel refah ve sağlığını güvence altına almak önemli bir yer tutar. Devlet ve onun idari birimi yerel yönetimler sorumlu olduğu coğrafi hudutlar içerisinde yaşayan bireylerin sayısız ihtiyaç ve taleplerine cevap vermek durumundadır. Rekresyon, park ve serbest zaman hizmetlerinin misyon ve hedefleri, toplumdaki tüm bireylerin yalnız çalışma yaşamlarında değil, aynı zamanda serbest zamanlarında ki aktiviteler sürecinde de yaşam kalitelerini

geliştirmek olmalıdır. Bu anlayış, hem devletin hem de yerel yönetimlerin, bireylerin yaşam seviyelerini geliştirme sorumluluğunu taşımaktır (Mobley, 2006).

Rekreasyon serbest zaman sürecinde, bireyin tüm yaptıklarını içermekte, dolayısıyla spordan daha geniş bir konsepti içine almaktadır. Rekreasyon programları, yalnız yetenekli sporcuları değil, spor yapan herkesi kapsamaktadır. Her birey spor ile ilgilenmediğine göre, yerel yönetimler halkın bütününe ilgisini çeken, spor dışındaki rekreasyon aktivitelerine de önem vermelidir. Çok sayıda insan müzik, drama, el sanatları, fiziksel uygunluk, doğa, açık hava ve diğer kültürel ve sosyal etkinliklere katılmak arzusu içindedir (Mobley, 2006).

Yerel yönetimler ve devlete ait diğer kuruluşlar, geniş halk kesimlerinin ilgisini çeken rekreasyonel aktiviteleri desteklemeli ve halka sunmalıdır. Devlet yönetimlerinin, vatandaşlarının tüm ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan yönetim yapılanmasını benimsemesi kaçınılmazdır (Mobley, 2006).

Spor ve rekreasyonel aktiviteler devlet yönetimlerinin vatandaşlarına ulaşılabilir bir hizmet olarak vermesi zorunlu bir kamu hizmeti olarak algılanmalıdır. Bunun için tüm örgütsel mekanizmalarını oluşturmalı, toplumsal statü ve toplumsal doku gözetmeksizin, yatay ekseninde bu faaliyetleri ve organlarını yaygınlaştırmalıdır.

Kimi ülkelerin anayasasında ayrıntılı (örneğin, Almanya Demokratik Cumhuriyeti), kiminde tek cümleyle (örneğin, Polonya) ama tümünde aynı motifle ele alınan Beden Eğitimi ve Spor, bu ülkelerde hem yurttaşlar açısından onların kişiliğine bağlı vazgeçilmez bir birey hakkı, hem de yerine getirilmesi zorunlu bir devlet görevidir. Birey hakkıdır, çünkü Beden Eğitimi ve Spor kişileri çok yönlü ruhsal ve bedensel gelişmelerini, yurttaşların toplumsal yaşamda eylemli-katılmalı biçimde yer almalarını, kültürel gereksinimlerin karşılanmasını, yaşam ve çalışma koşullarını planlı biçimde geliştiren süreçler içinde halkın sağlığının ve emek gücünün korunmasını sağlamaktır. Devlet ödevidir, çünkü “Beden Eğitimi ve Spor” devletçe yönlendirilmediği sürece, birey haklarından kaynaklanan bireyüstü amaçlar bireysel çabalarla gerçekleştirilemez (Fişek, 1998).

Eski Sovyetler Birliği örneği parti programında onuncu beş yıllık kalkınma planı incelendiğinde; geniş çapta sporun yaygınlaşması için kentlerin içinde, oluşan bütün yeni yerleşim birimlerine bir stadyum, bir kapalı salon, bir yüzme havuzu ve açık hava spor alanları inşa etmek zorunludur. Kırsal kesimdeki spor tesisleri yapımı için büyük ödenekler ayrılmış, eğitim kurumlarıyla tarım ve sanayideki iş yerlerine spor alan, araç ve gereçlerinin sağlanması işçi sendikalarıyla öteki kamu kuruluşlarını görev olarak verilmiştir. Örneğin; Konut Geliştirme Bakanlığının, kentsel ve kırsal alanlarda da kulüp, oda, kültür evleri oluşturmaları ve faaliyet örgütlemeleri görevidir(Fişek, 1998).

2.13.4. Rekreasyonun Çeşitleri

Rekreasyon etkinlik alanları serbest zaman şekline, süresine, katılımın tarzına, iklim, ekonomik, coğrafi durumlar ile toplum kültürüne göre farklılıklar ya da çeşitlilikler gösterebilmektedir (Karaküçük, 2005). Bunlar;

- Müzik faaliyetleri (Enstrümanlı, solo, koro vb.)
- Spor faaliyetleri (Takım, ferdi, doğa, mücadele ve zihin sporları).
- Oyunlar (Her yaş kesimi için eğitici oyunlar).
- Dans (Halkoyunları, modern ve ritmik danslar).
- Sanat ve hüner gerektiren faaliyetler (Plastik, deri, seramik, ahşap, resim gibi),
- Mekân dışı faaliyetler (Kamp kurmak, piknik yapmak gibi).
- Bilimsel ve kültürel faaliyetler (Edebiyat, tiyatro çalışmaları gibi) dir.

2.13.5. Rekreasyonun Birey ve Toplumlar Üzerine Etkisi

Türkiye’de Devlet İstatistik Enstitüsünün belirlediği ölüm sebeplerinden %38’ ni kalp dolaşım sistemi rahatsızlıklarından olduğu bulunmuştur. 1998 verilerine göre 175.429 ölüm vakasına tek başına 66.000’ini kalp dolaşım sistemi rahatsızlıkları oluşturmaktadır. Erkeklerde bu rahatsızlıklardan ölenlerin oranı %39,6’iken, bayanlarda %32’lerde seyretmektedir (Zorba, 2002).

Büyük şehirler içerisinde kalp dolaşım sisteminde oran olarak en fazla ölüm %38 ile Ankara, %33 ile İzmir, %38 ile İstanbul gelmektedir (Zorba, 2002).

Türkiye'deki ölüm sebeplerinin başında kalp ve dolaşım sistemi rahatsızlıkları gelmesinde en önemli etkenler olarak aşağıdaki sebepleri sayabiliriz:

- Halkın hastalıklara karşı bilinçli bir eğitimini olmaması,
- Ekonomik sebeplerden dolayı ucuz ve kalitesiz yiyecekler tercih edilmesi,
- Kötü çevre koşulları, zararlı alışkanlıklara meyillenme,
- Bilinçsiz ve kötü beslenme alışkanlıkları,
- İş güvencesinin bulunmaması,
- Çocukluk çağından itibaren hareketsiz ve stresli bir yaşam tarzı, anlayış, gerek aile gerekse, okul veya iş çevresinde eğitim anlayışının rekreatif etkinliklere teşvik edici olmaması gibi etkenler (Zorba, 2002).

Dünyada uzun ömürlü ve sağlıklı insanların yoğun bulunduğu üç farklı alan (Pakistan'daki Hunza Bölgesi, Ekvatordaki Vilcabamba ve Rusya'nın Abbazya Bölgesi) vardır. Bu bölgedeki insanların ortak özellikleri; stresten oldukça uzak, doğal besinlerle beslenen, çiftlik yaşamında hareketli bir hayat anlayışı olan toplumlardır. Buna dayanarak, rekreasyonun insan üzerine etkilerini:

- Fiziksel ve ruhsal sağlığın gelişmesi,
- İnsanları sosyalleşmesi,
- Kişisel beceri ve yeteneklerin gelişmesi,
- Rekreatif faaliyetlerde yaratıcılık gücünün geliştirilmesi,
- Çalışma başarısı ve iş veriminin artması,
- İnsana mutluluk ve huzur vermesi,
- Toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması,
- Demokratik toplumun yaratılmasında imkân sağlaması, halinde sıralamak mümkündür (Doğu, 2006).

Günümüzde özellikle yoksulluğun ve işsizliğin arttığı ve bu süreçte, televizyonlarda, gazetelerde ve en önemlisi kendi yaşam alanlarımızda giderek artan, hırsızlık, gasp, kapkaç, taciz, tecavüz, uyuşturucu gibi toplumsal sorunlarla yüz yüzeyiz. Yaşanan bu sorunların tamamı toplumsal dokunun zedelenmesine sebep olmaktadır. Toplumsal dokunun zedelenmesinin temelinde ise yaşanan sorunlara bireysel çözümlerin bulunamayışı, eğitim, işsizlik, yoksulluk gibi sorunlar yatmaktadır. Sosyal dokudaki bu parçalanma toplumsal sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu sorunların çözümü noktasında ise devlet yönetimlerine büyük görevler düşmektedir. İşsizliğin ve yoksulluğun giderilmesi için halktan yana programlar geliştirmelidir. Toplumsal dokunun yeniden yaratılması noktasında, bireylerin topluma yeniden kazandırılmasına yönelik rekreasyon ve rehabilite programları oluşturmalıdır. Bu hususta yapılacak rekreasyon faaliyetleri ise toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin yeniden canlanmasına, farklı işlerle uğraşma alanlarının oluşturulmasına ve dayanışmaya iterek, zedelenen sosyal dokunun tekrar oluşturulmasında önemli bir aktivite olacaktır.

3. AMAÇ VE KAPSAM

Bu çalışmanın amacı olarak; kent yoksullarının yaşadığı mahallelerde kent yoksulu kadınların yaşam koşulları, ekonomik durumları, çalışma biçimleri, incelenmiştir. Boş zaman ve rekreatif aktivitelere katılımındaki rolün ve alışkanlıkların neye göre değişeceğine, rekreatif alışkanlıkların bireyüstü olanakların yaratılması ile gerçekleşebileceğini, bu noktada devletin ve yerel yönetimlerin etkilerini ve görevlerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik çıkarımlar yapılmıştır.

Kent yoksulu kadınların, ülkede uygulanan yeniden yapılandırma ve uyum programlarından en çok etkilenen kitleler olduğu açıktır. Kentlerde yaşayan kentin hiçbir olanağından yararlanamayan güvencesiz kadınlar, başta eğitim, sağlık, barınma, ulaşım hakkı olmakla birlikte, kendilerini geliştirebilecekleri, ifade edebilecekler, kendilerine zaman ayırabilecekleri rekreatif alanlar ve programlar oluşturulması zorunludur.

Spor ve serbest zaman aktiviteleri, yurttaşlar açısından birey hakkıdır, devlet ödevidir. Kişilerin çok yönlü gelişimlerini, kültürel gereksinmelerin karşılamasını, yaşam ve çalışma koşullarını planlı biçimde geliştiren süreçler içinde halkın sağlığını ve emek gücünün korunmasını sağlamaktır (Fişek, 1998).

Birçok kent yoksulu kadın başka bir kente göçle beraber, izolasyonda yaşamaktadır. Dil, kültür farklılığı, alışlagelmiş yaşam biçiminin değişmesi, arkadaş eksikliği, kadını toplumdan ve hayattan koparan etmenlerdir. Birde yaşam koşullarının zorluğu, geçim sıkıntısı, kazanılan paranın yetersizliği ve kendine vakit ayıramama ciddi bir sorun olarak yaşanmaktadır. Bu da kadınların ruhsal sorun ve depresyona girmelerini artıran sebepler olarak yaşanmaktadır.

Sosyal devlet; vatandaşının her türlü kamusal hizmetlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Rekreasyon ve rehabilite hizmetleri kamu hizmetidir. Bunun için de her vatandaşa bu olanaklardan yararlanabilecek mekânlar ve organizasyonlar oluşturmakla görevlidir.

Bu çerçevede rekreasyon ihtiyacının mahallelerde ve kent yoksulu kadınlar üzerinde incelenmesi, rekreasyona duyulan gereksinimin kadınlar için ne anlama geldiğinin anlaşılması ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar yapılırken, kent yoksulu kadınların rekreasyon alışkanlıkları edinebilmeleri ve aktivitelerde bulunabilmeleri için, devletin ve yerel yönetimlerin, kent yoksullarının yaşadığı mekanlara tesis, açık alan, park, yeşillik gibi yerel hizmetleri inşa etmeli ve etkinliklerde bulunma gerekliliğini öne çıkarmalıdır. Bu çıkarımlardan hareketle bu çalışmanın amacı:

- Kent yoksulu kadınların yaşam koşullarını tespit etmek,
- Bu koşullar etrafında rekreasyon alışkanlıklarını incelemek,
- Rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirile bilme olanaklarını tespit etmek,

Ulaşılan sonuçlar kapsamında kent yoksulu kadınların, rekreasyon gereksinimlerinin karşılanmasına ve bunun içinde gereken hizmetlerin kent yoksullarının yaşam alanlarına, götürülmesine katkıda bulunmaktır.

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4. 1. Araştırma Grubu

Araştırma Evrenini; İstanbul–Pendik Ahmet Yesevi Mahallesiinde ikamet eden, 18–40 yaş arası 1622 kadın oluşturmakta olup, araştırma örneklemini tesadüfi yöntemle seçilmiş 450 kişi oluşturmuştur.

4. 2. Verilerin Toplanması

Araştırmada; veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Ankette 36 soruya yer verilmiştir. Anket; sorular ve cümleler olarak iki bölümden oluşmuştur. Sorular ve cümlelerin kapsamını kişisel bilgilerin yanı sıra mahallede serbest zaman etkinliklerine katılımında tesis ve organizasyonun etkisi, serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik ve kültürel etmenlerin etkisi, rekreasyon faaliyetlerinin yararlı olup olmayacağı ve serbest zaman etkinliklerine katılımındaki bazı etmenlere yer verilmiştir.

Denekler üzerinde uygulanan anket çalışmasında, denek sayısı Ahmet Yesevi Mahallesi Muhtarlığı verileri temel alınarak yapılmıştır. Anketler, deneklerle yüz yüze ve okullarla görüşülüp öğrencilerin velilerine dağıtılarak gerçekleştirilmiştir. 500 anket hazırlanmıştır. Anketlerden 450 tanesi cevaplanmıştır. 50 tanesi dağıtılan veliler tarafından geri dönmemiştir.

4. 3. Verilerin Analizi

Anketin geçerliliğini sağlamak amacıyla evren içinden önce 30 deneye ön test uygulaması yapılmıştır. Veriler sonucunda belirli düzenlemeler yapıldıktan sonra 20 deneye 2. ön test uygulaması yapılmıştır. Ön test uygulamalarından sonra anketin güvenilirliği, SPSS 10.0 paket programına aktarılmış ve Alpha testi ile hesaplanmıştır (Alpha= %92.22). Sonrasında anket deneklere dağıtılarak veriler toplanmıştır.

Soruların birbirleriyle anlamlı ve anlamlı olmayan farklılıklarının tespiti ve soruların kendi içinde anlamlılığının tespit edilmesinde, parametrik olmayan test yöntemlerinden Tek Örneklem Ki-Kare Testi ve Ki-Kare Bağımsızlık Testi kullanılmıştır. Araştırmada, frekans, yüzde ve $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde Pearson Korelasyon tekniği kullanılmıştır.

5. BULGULAR

Tablo 1. Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
18 – 24	20	4,4	4,5	4,5
25 – 30	54	12,0	12,2	16,7
31 – 35	97	21,6	21,8	38,5
36 – 40	273	60,7	61,5	100,0
Toplam	444	98,7	100,0	
Kayıp Veri	6	1,3		
Toplam	450	100,0		

Tablo 1'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun 36–40 yaş grubunun (%61,5) oluşturduğu gözlenmiştir.

Tablo 2. Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Medeni Durum	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evli	434	96,4	96,4	96,4
Bekâr	12	2,7	2,7	99,1
Dul	4	,9	,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 2'ye göre deneklerin büyük çoğunluğunun evli (%96,4) gözlenmiştir.

Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Okur-Yazar Değil	166	36,9	36,9	36,9
Okur-Yazar	110	24,4	24,4	61,3
İlkokul	92	20,4	20,4	81,8
Ortaokul	54	12,0	12,0	93,8
Lise	28	6,2	6,2	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 3'e göre deneklerin %36,9'unun okuma – yazmayı hiç bilmediği, %24,42'ünde sadece okur – yazar olduğu, %20,4'ünün de ilkokul mezunu olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Hanedeki Kişi Sayısı	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
2 Kişi	4	,9	,9	,9
3 Kişi	28	6,2	6,2	7,1
4 Kişi	216	48,0	48,0	55,1
5 ve Üzeri	202	44,9	44,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 4'e göre deneklerin %48,0'i hanede 4 kişi, %44,9'u 5 ve üzeri kişiden oluştuğu gözlenmiştir.

Tablo 5. Gelir Getirici İşte Çalışma Dağılımı

İş Durumu	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	275	61,1	61,1	61,1
Hayır	175	38,9	38,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 5'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%61,1) gelir getirici bir işte çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 6. Nasıl Bir İşte Çalıştığı Dağılımı

Ne Tür İş	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Ücretli	83	18,4	30,2	30,2
Evde Başkası İçin Yapıyorum	124	27,6	45,1	75,3
Aile İşletmesinde Çalışıyorum	8	1,8	2,9	78,2
Kendi Hesabıma Çalışıyorum	60	13,3	21,8	100,0
Toplam	275	61,1	100,0	
Kayıp Veri	175	38,9		
Toplam	450	100,0		

Tablo 6'ya göre deneklerin %45,1'si evde başkasına, %30,2'ü ücretli, %21,8'ü kendi hesabına çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 7. Gelir Dağılımı

Gelir	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
250 YTL' az	184	40,9	66,9	66,9
250-350 YTL	33	7,3	12,0	78,9
351-450 YTL	38	8,4	13,8	92,7
451-600 YTL	12	2,7	4,4	97,1
600 YTL ve Üzeri	8	1,8	2,9	100,0
Toplam	275	61,1	100,0	
Kayıp Veri	175	38,9		
Toplam	450	100,0		

Tablo 7'ye göre deneklerin %66,9'u 250 TL'nin altında çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 8. Eşinin İş Durumu Dağılımı

İş Durumu	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Çalışıyor	287	63,8	65,5	65,5
Zaman Zaman	151	33,6	34,5	100,0
Toplam	438	97,3	100,0	
Kayıp Veri	12	2,7		
Toplam	450	100,0		

Tablo 8'e göre deneklerin eşlerinin %65,5'inin çalıştığı, %34,5'sinin zaman zaman çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 9. Eşinin Nasıl Bir İşte Çalıştığı Durumu Dağılımı

Ne Tür İş	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
İşçi	426	94,7	97,3	97,3
Öğretmen	4	,9	,9	98,2
Esnaf	8	1,8	1,8	100,0
Toplam	438	97,3	100,0	
Kayı Veri	12	2,7		
Toplam	450	100,0		

Tablo 9'a göre deneklerin eşlerinin büyük çoğunluğunun (%97,3) işçi olarak çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 10. Eşinin Gelir Durumu Dağılımı

Eşinin Geliri	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
350–450 YTL	114	25,3	26,0	26,0
451–600 YTL	137	30,4	31,3	57,3
601–1000 YTL	167	37,1	38,1	95,4
1000-YTL ve üzeri	20	4,4	4,6	100,0
Toplam	438	97,3	100,0	
Kayıp Veri	12	2,7		
Toplam	450	100,0		

Tablo 10'a göre deneklerin eşlerinin %38,1'i 600–1000 TL, %31,3'ü 451–600 TL, %26,0'ü 350–400 TL gelirinin olduğu gözlenmiştir.

Tablo 11. Hanede Başka Çalışan Bireyin Dağılımı

Çalışan Birey	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	56	12,4	12,4	12,4
Hayır	394	87,6	87,6	100,0
450	450	100,0	100,0	

Tablo 11'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%87,6) hanede başka çalışanın olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 12. Hanede Çalışan Birey Sayısı Dağılımı

Çalışan Birey	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
1 Kişi	44	9,8	78,6	78,6
2 Kişi	8	1,8	14,3	92,9
3 Kişi	4	,9	7,1	100,0
Toplam	56	12,4	100,0	
Kayıp Veri	394	87,6		
Toplam	450	100,0		

Tablo 12'ye göre deneklerin büyük çoğunluğunun hanede başka çalışan birey olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 13. Hanenin Toplam Gelir Dağılımı

Hanenin Geliri	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
350 – 450 YTL	19	4,2	4,2	4,2
451 – 600 YTL	130	28,9	28,9	33,1
601 – 1000 YTL	217	48,2	48,2	81,3
1000 YTL ve Üzeri	84	18,7	18,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 13'e göre deneklerin %48,2'sinin toplam geliri 601–1000 YTL, %28,9'unun 451–600 YTL, %18,7'sinin 1000 YTL ve üzeri, %4,2'sinin 350–450 YTL geliri olduğu gözlenmiştir.

Tablo 14. Sosyal Güvence Dağılımı

Sosyal Güvence	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Yok	289	64,2	64,2	64,2
SSK	145	32,2	32,2	96,4
Emekli Sandığı	4	,9	,9	97,3
Bağkur	8	1,8	1,8	99,1
Yeşil Kart	4	,9	,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 14'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%64,2) hiçbir sosyal güvencesinin olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 15. Eşlerinin Eğitim Düzeyi Dağılımı

Eğitim Düzeyi	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Okur-Yazar	15	3,3	3,4	
İlkokul	302	67,1	68,9	3,4
Ortaokul	97	21,6	22,1	72,4
Lise	20	4,4	4,6	94,5
Üniversite	4	,9	,9	99,1
Toplam	438	97,3	100,0	100,0
Kayıp Veri	12	2,7		
Toplam	450	100,0		

Tablo 15'e göre deneklerin eşlerinin büyük çoğunluğunun (%68,9) ilkökul mezunu olduğu gözlenmiştir.

Tablo 16. Çocuk Sayısı Dağılımı

Çocuk Sayısı	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Yok	4	,9	,9	,9
1 Çocuk	20	4,4	4,5	5,4
2 Çocuk	178	39,6	40,3	45,7
3 Çocuk	179	39,8	40,5	86,2
4 Çocuk	45	10,0	10,2	96,4
5 Çocuk ve Üzeri	16	3,6	3,6	100,0
Toplam	442	98,2	100,0	
Kayıp Veri	8	1,8		
Toplam	450	100,0		

Tablo 16'ya göre deneklerin %40,5'inin 3, %40,3.6'sının 2, %10,2'unun 4 çocuğu olduğu gözlenmiştir.

Tablo 17. Ev Sahibi Olma Dağılımı

Ev Sahibi	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	194	43,1	43,1	43,1
Hayır	256	56,9	56,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 17'ye göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%56,9) ev sahibi olmadığı görülmüştür.

Tablo 18. Ev Aletleri Dağılımı

Ev Aletleri	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Televizyon Buzdolabı	125	27,8	27,8	27,8
Televizyon Buzdolabı Elektrikli Süpürge Otomatik Çamaşır Makinesi	325	72,2	72,2	98,9
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 18'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%72,2) evinde buzdolabı, televizyon, elektrikli süpürge, otomatik çamaşır makinesi, olduğu, %26,7'sinde sadece televizyon ve buzdolabı olduğu gözlenmiştir.

Tablo 19. İstanbul da Doğma Dağılımı

İstanbul da Doğma Oranı	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	8	1,8	1,8	1,8
Hayır	442	98,2	98,2	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 19'a göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%98,2) İstanbul'a göç ettiği gözlenmiştir.

Tablo 20. İstanbul'a geliş Sebebi Dağılımı

İstanbul'a Geliş Sebebi	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evlilik	12	2,7	2,7	2,7
Ekonomik Şartların Yetersizliği	75	16,7	17,0	19,7
İşsizlik	343	76,2	77,6	97,3
Tayin	4	,9	,9	98,2
Toplumsal gerginlik	8	1,8	1,8	100,0
Toplam	442	98,2	100,0	
Kayıp Veri	8	1,8		
Toplam	450	100,0		

Tablo 20'ye göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%77,6) işsizlik, %17,0'si ekonomik şartların yetersizliği gibi sebeplerle İstanbul'a geldiği gözlenmiştir.

Tablo 21. Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunma Dağılımı

Serbest Zaman Etkinliğinde Bulunma	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	17	3,8	3,8	3,8
Hayır	433	96,2	96,2	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 21'e göre deneklerin büyük çoğunluğunun serbest zaman etkinliklerinde bulunmadığı gözlenmiştir.

Tablo 22. Boş Zamanlarında Faaliyette Bulunmama Sebebi Dağılımı

Bulunmama Sebebi	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Yeterli Boş Zamanımın Olmaması	50	11,1	11,5	11,5
Maddi Olanaksızlıklar	186	41,3	43,0	54,5
Bu Konuda Fazla Bilgimin Olmayışı	72	16,0	16,6	71,1
Başka	125	27,8	38,9	100,0
Toplam	433	96,2	100,0	
Kayıp Veri	17	3,8		
Toplam	450	100,0		

Tablo 22'ye göre deneklerin %43,0'u maddi olanaksızlıklardan, %16,6'sı bu konuda fazla bilgisi olmadığından, %11,5'i yeterli boş zamanı olmadığından kaynaklı serbest zaman etkinliklerinde bulunmadığı gözlenmiştir.

Tablo 23. Olanaklar Noktasında Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Dağılımı

Katılım	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	450	100,0	100,0	100,0

Tablo 23'e göre deneklerin %100'ü imkân ve olanaklar yeterliliğinde serbest zaman etkinliklerine katılacakları gözlenmiştir.

Tablo 24. Serbest Zamanlarını Değerlendirme Dağılımı

Etkinlikler	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sinema ve Tiyatroya Giderim Sivil Toplum Ve Partilere Giderim Müzik Aleti Çalar Söylerim	4	,9	,9	,9
Kitap Okurum Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım	4	,9	,9	1,8
Kitap Okurum Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım Televizyon İzlerim	4	,9	,9	2,7
Kitap Okurum Televizyon İzlerim Müzik Aleti Çalar Söylerim	4	,9	,9	3,6
Gazete Ve Dergi Okurum Sivil Toplum Ve Partilere Giderim Halkoyunları Oynarım Ailemle birlikte olurum	4	,9	,9	4,4
Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım Ailemle birlikte olurum Televizyon İzlerim	4	,9	,9	5,3
Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım Televizyon İzlerim Ailemle birlikte olurum	8	1,8	1,8	7,1

Gazete Ve Dergi Okurum Televizyon İzlerim Ailemle birlikte olurum	4	,9	,9	8,0
Gazete Ve Dergi Okurum Sivil Toplum Ve Partilere Giderim El İşi Yaparım Televizyon İzlerim	4	,9	,9	8,9
Gazete Ve Dergi Okurum Sivil Toplum Ve Partilere Giderim Televizyon İzlerim Müzik Aleti Çalar Söylerim	4	,9	,9	9,8
Gazete Ve Dergi Okurum Sivil Toplum Ve Partilere Giderim Televizyon İzlerim Halkoyunları Oynarım	4	,9	,9	10,7
Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım Halkoyunları Oynarım	4	,9	,9	11,6
Gazete Ve Dergi Okurum El İşi Yaparım Televizyon İzlerim	8	1,8	1,8	13,6
Televizyon İzlerim Gazete Ve Dergi Okurum	4	,9	,9	14,2
Gazete Ve Dergi Okurum Televizyon İzlerim Kumaş boyama yaparım	4	,9	,9	15,1
Ailemle birlikte olurum Pikniğe giderim Televizyon İzlerim El İşi Yaparım	4	,9	,9	16,0
Ailemle birlikte olurum Televizyon İzlerim El İşi Yaparım	63	14,0	14,0	42,0

Ailemle birlikte olurum Televizyon İzlerim Yürüyüş yaparım	8	1,8	1,8	43,8
Pikniğe giderim Televizyon İzlerim	4	,9	,9	44,7
Televizyon İzlerim El İşi Yaparım	161	35,8	35,8	80,4
Televizyon İzlerim El İşi Yaparım Müzik aleti çalarım	4	,9	,9	81,3
Televizyon İzlerim El İşi Yaparım Yürüyüş yaparım	74	16,4	16,4	97,8
Televizyon İzlerim Yürüyüş yaparım	10	2,2	2,2	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 24'e göre deneklerin %35,8'i serbest zaman etkinliği olarak el işi yaptığı ve televizyon seyrettiği, %16,4'ü el işi yaptığı, televizyon seyrettiği ve yürüyüş yaptığı, %14,0'ü ailesi ile birlikte olduğu ve televizyon seyrettiği, %12,0'si ailesi ile birlikte olduğu, el işi yaptığı ve televizyon seyrettiği gözlenmiştir.

Tablo 25. Ev İşi Dışında Ne İş Yaptığı Dağılımı

Etkinlik	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Televizyon İzlerim	135	30,0	30,0	30,0
Müzik Dinlerim	8	1,8	1,8	31,8
El İşi Yaparım	139	30,9	30,9	62,7
Kitap Okurum	12	2,7	2,7	65,3
Dışarıya El İşi Yaparım	56	12,4	12,4	77,8
Parça Başı İş Yaparım	88	19,6	19,6	97,3
Gezerim	12	2,7	2,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 25'e göre deneklerin %30,9'unun evde iş yapmadığı zamanlarda el işi yaptığı, %30,0'unun televizyon seyrettiği, %19,6'sının parça başı iş yaptığı, %12,4'ünün dışarıya el işi yaptığı gözlenmiştir.

Tablo 26. Spor Yapma Dağılımı

Spor	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Evet	123	27,3	27,3	27,3
Hayır	327	72,7	72,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 26'ya göre deneklerin büyük çoğunluğunun (%72,7) spor yapmadığı, %27,3'ünün spor yaptığı gözlenmiştir.

Tablo 27. Spor Yapanların Amacına Göre Dağılımı

Amaç	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sağlık İçin	45	10,0	34,1	34,1
Zayıflamak İçin	87	19,3	65,9	100,0
Toplam	132	29,3	100,0	
Kayıp Veri	318	70,7		
Toplam	450	100,0		

Tablo 27'ye göre deneklerin spor yapanların %65,9'u zayıflamak için yaptığı, %34,1'u sağlık için yaptığı gözlenmiştir.

Tablo 28. Mahallede Tesis Dağılımı

Tesis	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Yok	450	100,0	100,0	100,0

Tablo 28'e göre deneklerin yaşadıkları mahallede herhangi bir kuruluşun olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 29. Birinci Öncelikli Etkinlik Dağılımı

Etkinlikler -1	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sportif	221	49,1	49,1	49,1
Sanatsal	4	,9	,9	50,0
Uygulamalı İşler	213	47,3	47,3	97,3
Toplumsal Etkinlikler	12	2,7	2,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 29'a göre deneklerin %49,1'i sportif etkinlikleri, % 47,3'ü uygulamalı işler etkinlikleri, %2,7'si toplumsal etkinlikleri, %,9'u sanatsal etkinlikleri birinci öncelikli etkinlik olarak görmektedir.

Tablo 30. İkinci Öncelikli Etkinlik Dağılımı

Etkinlikler-2	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sportif	208	46,2	46,2	46,2
Sanatsal	12	2,7	2,7	48,9
Uygulamalı İşler	188	41,8	41,8	90,7
Toplumsal Etkinlikler	42	9,3	9,3	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 29. 1'e göre deneklerin %46,2'si sportif etkinlikleri, %41,8'i uygulamalı işler etkinlikleri, %9,3'ü toplumsal etkinlikleri, %2,7'si sanatsal etkinlikleri ikinci öncelikli etkinlik olarak görmektedir.

Tablo 31. Üçüncü Öncelikli Etkinlik Dağılımı

Etkinlik-3	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sportif	17	3,8	3,8	3,8
Sanatsal	246	54,7	54,7	58,4
Uygulamalı İşler	37	8,2	8,2	66,7
Toplumsal Etkinlikler	150	33,3	33,3	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 29. 3'e göre deneklerin %54,7'si sanatsal etkinlikleri, %33,3'ü toplumsal etkinlikleri, % 8,2'si uygulamalı işler etkinlikleri, %3,8'si sportif etkinlikleri üçüncü öncelikli etkinlik olarak görmektedir.

Tablo 32. Dördüncü Öncelikli Etkinlik Dağılımı

Etkinlik -4	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Sanatsal	192	42,7	42,7	42,7
Uygulamalı İşler	12	2,7	2,7	45,3
Toplumsal Etkinlikler	246	54,7	54,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Tablo 29. 4'e göre deneklerin %54,7'si toplumsal etkinlikler, %42,7'si sanatsal etkinlikler, %2,7'si uygulamalı işler etkinlikleri dördüncü öncelikli etkinlik olarak görmektedir.

Tablo 33. Mahalle Dışında Serbest Zaman Etkinliklerine İştirak Durumu Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Pek Katılmıyorum	1	,2	,2	,2
Hiç Katılmıyorum	449	99,8	99,8	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak ediyorum sorusuna deneklerin çoğunluğu (% 98,2) hiç katılmıyorum cevabı vermişlerdir.

Tablo 34. Mahallede Rekreasyon Organizasyonları Olması Halinde İştirak Durumu Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	141	31,3	31,3	31,3
Katılıyorum	263	58,4	58,4	89,8
Kararsızım	34	7,6	7,6	97,3
Pek Katılmıyorum	12	2,7	2,7	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Mahallede rekreasyon organizasyonları olsa etkinliklere iştirak ederdim sorusuna deneklerin %31,3'ü tamamen katılıyorum, %58,4'ü katılıyorum, %7,6'sı kararsızım, %2,7'si pek katılmıyorum cevabı vermişlerdir.

Tablo 35. Tesis Eksikliğinin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılma Etkisi Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	243	54,0	54,0	54,0
Katılıyorum	203	45,1	45,1	99,1
Kararsızım	4	,9	,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Serbest zaman etkinliklerine katılma tesislerin eksikliğinin etkili olduğunu düşünüyorum sorusuna deneklerin %54,0'ü tamamen katılıyorum, %45,1'i katılıyorum, %0,9'u kararsızım cevabı vermiştir.

Tablo 36. Serbest Zaman Etkinlikleri Organize Eden Ve Uygulayan Bir Grubu İsteme Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	116	25,8	25,8	25,8
Katılıyorum	303	67,3	67,3	93,1
Kararsızım	31	6,9	6,9	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Mahallede serbest zaman etkinliklerini düzenli olarak organize eden ve uygulayan bir grubun bulunmasını isterdim sorusuna deneklerin %67,3'ü tamamen katılıyorum, %25,8'i tamamen katılıyorum, %6,9'u kararsızım cevabı vermişlerdir.

Tablo 37. Serbest Zaman Etkinliklerinin Yararlarına Duydukları İnanç Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	249	55,3	55,3	55,3
Katılıyorum	172	38,2	38,2	93,6
Kararsızım	21	4,7	4,7	98,2
Pek katılmıyorum	8	1,8	1,8	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Mahallede yapacağım serbest zaman aktivitelerin sağlığa ve zamanı değerlendirmede olumlu etkisi olacağını düşünüyorum sorusuna deneklerin %55,3'ü tamamen katılıyorum, %38,2'si katılıyorum, %4,7'si kararsızım, % 1,8'i pek katılmıyorum cevabı vermişlerdir.

Tablo 38. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Etkisi Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	252	56,0	56,5	56,5
Katılıyorum	190	42,2	42,6	99,1
Kararsızım	4	,9	,9	100,0
Toplam	446	446	100,0	
Kayıp Veri	4	4		
Toplam	450	450		

Serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkileri vardır sorusuna deneklerin %56,0'sı tamamen katılıyorum, %42,2'si katılıyorum, %,9'u kararsızım cevabı vermişlerdir.

Tablo 39. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Kültürel Etmenlerin Etkisi Dağılımı

Değerlendirme	n	%	Geçerli Yüzde	Toplumsal Yüzde
Tamamen Katılıyorum	248	55,1	55,1	55,1
Katılıyorum	182	40,4	40,4	95,6
Kararsızım	20	4,4	4,4	100,0
Toplam	450	100,0	100,0	

Serbest zaman etkinliklerine katılımda kültürel etmenlerin etkileri vardır sorusuna deneklerin %55,1'i tamamen katılıyorum, %40,4'ü katılıyorum, %4,4'ü kararsızım cevabı vermişlerdir.

Tablo 40. Kazandıkları Gelir ve Serbest Zaman Faaliyetlerinde Bulunma Durumu Değişkenlerine İlişkin Oranlar

	Evet	Hayır	Toplam
Toplam	0	184	184
250 YTL az %A	%0	%100,0	%100,0
%B	%0	%67,9	%66,9
Toplam	0	33	33
250–350 YTL %A	%0	%100,0	%100,0
%B	%0	%12,2	%12,0
Toplam	0	38	38
351 – 450 YTL %A	%0	%100,0	%100,0
%B	%0	%14,0	%13,8
Toplam	4	8	12
451 – 600 YTL %A	%33,3	%66,7	%100,0
%B	%100,0	%3,0	%4,4
Toplam	0	8	8
600 – YTL ve Üzeri %A	%0,	%100,0	%100,0
%B	%0,	%3,0	%2,9
Toplam	4	271	275
%A	51,5	%98,5	%100,0
%B	%100,	%100,0	%100,0

A: Deneklerin yaptığı işten elde ettiği gelir dağılımı

B: Deneklerin serbest zaman etkinliklerine katılım gösterenlerin dağılımı

Deneklerin büyük çoğunluğunun serbest zaman etkinliklerine katılmadığı (%98,5), katılmayanlardan 67,9%'unun 250 TL' az gelir elde ettikleri, evet diyen deneklerden (%1,5 kısmı), %33,3'ünün 451 – 600 TL gelir elde ettiği gözlenmiştir.

Tablo 41. Kazandıkları Gelir ve Serbest Zaman Faaliyetlerinde Bulunma Durumu Değişkenlerine İlişkin Oranların Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Anlamlılık
Pearsan Ki-Kare	88,961	4	,000
Oran	26,509	4	,000
Doğrusal İlişki	20,110	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	275		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin elde ettikleri gelir ile serbest zaman etkinliklerine katılma oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin gelir düzeyleri serbest zaman etkinliklerinde katılımı etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 42. Ne Tür Bir İş Yaptığı ve Serbest Zaman Faaliyetinde Bulunma Durumu Değişkenlerine İlişkin Oranlar

		Evet	Hayır	Toplam
Ücretli	Toplam	4	79	83
	%A	%4,8	%95,2	%100,0
	%B	%100,0	%29,2	%30,2
Evde Başkasına Yapıyorum	Toplam	0	124	124
	%A	%0	%100,0	%100,0
	%B	%0	%45,8	%2,9
Aile İşletmesinde Çalışıyorum	Toplam	0	8	8
	%A	%0	%100,0	%100,0
	%B	%0	%3,0	%2,9
Kendi Hesabıma Çalışıyorum	Toplam	0	60	60
	%A	%0	%100,0	%100,0
	%B	%0	%22,1	%21,8
Toplam	Toplam	4	271	275
	%A	%1,5	%98,5	%100,0
	%B	%100,0	%100,0	%100,

A: Deneklerin çalışma biçimi dağılımı

B: Deneklerin serbest zaman etkinliklerine katılım gösterenlerin dağılımı

Deneklerin serbest zaman etkinliklerine katılmayan %98,5'lik kısmının büyük çoğunluğunu (%45,8) evde başkasına iş yapan deneklerin oluşturduğu, %22,1'lik kısmının da evde kendi hesabına çalıştığı gözlenmiştir. Serbest zaman etkinliklerine katılan (%1,5), deneklerin %4,8'i ücretli olarak çalıştığı gözlenmiştir.

Tablo 43. Ne Tür Bir İş Yaptığı ve Serbest Zaman Faaliyetinde Bulunma Durumu Değişkenlerine İlişkin Oranların Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	df	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	9,390	3	,025
Oran	9,721	3	,021
Doğrusal İlişki	4,653	1	,031
Geçerli Olay Sayısı	275		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin ne tür bir iş yaptıkları ve serbest zaman etkinliklerinde katılma oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin çalışma ve istihdam biçimlerinin serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 44. Kazandıkları Gelir ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunmama Sebebi Değişkenlerine İlişkin Oranlar

	Yeterli Boş Zamanının Olmaması	Maddi Olanaksızlıklar	Bu Konuda Fazla Bilgimin Olmaması	Başka	Toplam
250 TL'az					
Toplam	8	128	14	34	184
%A	%4,3	%69,6	%7,6	%18,5	%100,0
%B	%19,0	%80,0	%60,9	%73,9	%67,9
250–350 TL					
Toplam	18	10	5	0	33
%A	%54,5	%30,3	%15,2	%0	%100,0
%B	%42,9	%6,3	%21,7	%0	%12,2
351 – 450 TL					
Toplam	16	18	0	4	38
%A	%42,1	%47,4	%0	%10,5	%100,0
%B	%38,1	%11,3	%0	%8,7	%14,0
451- 600 TL					
Toplam	0	4	0	4	8
%A	%0	%50,0	%0	%50,0	%100,0
%B	%0	2,5	%0	%8,7	%3,0
600 ve Üzeri					
Toplam	0	0	4	4	8
%A	%0	%0	%50,	%50,0	%100,0
%B	%0	%0	%17,4	%8,7	%3,0
Toplam	42	160	23	46	271
	%15,2	%59,0	%8,5	%17,0	%100,0
	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0

A: Deneklerin Yaptığı İşten Elde Ettiği Gelir Dağılımı

B: Deneklerin Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunmama Sebebi Dağılımı

Maddi olanaksızlık (%80) ve bu konuda bilgisinin olmadığını (%60,9) belirten deneklerin 250 TL geliri, yeterli boş zamanı (%54,5) ve bu konuda fazla bilgisinin olmadığını (%21,7) belirten deneklerin gelirinin 250–350 TL olduğu gözlenmiştir.

Tablo 45. Kazandıkları Gelir ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunmama Sebebi Değişkenlerine İlişkin Oranların Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	119,944	12	,000
Oran	112,501	12	,000
Doğrusal İlişki	,009	1	,926
Geçerli Olay Sayısı	271		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin elde ettikleri gelir ve serbest zaman etkinliklerinde bulunmama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle maddi olanaksızlıklar, boş zamanın olmayışı gibi etmenlerle gelir düzeyinin düşüklüğü serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 46. Hanesinin Toplam Geliri ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebebi Değişkenlerine İlişkin Oranlar

	Yeterli Boş Zamanımın Olmaması	Maddi Olanaksızlıklar	Bu Konuda Fazla Bilgimin Olmaması	Başka	Toplam
250 TL'az					
Toplam	0	15	0	4	119
%A	%0	%78,9	%0	%21,1	%100,0
%B	%0	%8,1%	%0	%3,2	%4,4
250–350 TL					
Toplam	0	90	15	20	125
%A	%0	%72,0	%12,0	%16,0	%100,0
%B	%0	%48,4	%20,8	%16,0	%28,9
351 – 450 TL					
Toplam	22	69	25	93	209
%A	%10,5	%33,0	%12,0	%44,5	%100,0
%B	%44,0	%37,1	%34,7	%74,4	%48,3
451- 600 TL					
Toplam	28	12	32	8	80
%A	%35,0	%15,0	%40,0	%10,0	%100,0
%B	%56,0	%6,5	%44,4	%6,4	%18,5
600 ve Üzeri					
Toplam	50	186	72	125	433
%A	%11,5	%43,0	%16,6	%28,9	%100,0
%B	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
Toplam	42	160	23	46	271
Toplam	%15,2%	%59,0	%8,5	%17,0	%100,0
%A	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
%B					

A: Deneklerin toplam haneye giren gelir dağılımı

B: Deneklerin Serbest zaman etkinliklerinde bulunamama Sebebi Dağılımı

Maddi olanaksızlık nedeniyle serbest zaman etkinliklerine katılmayan deneklerin (%48,4), haneye giren toplam gelirin 451–600 TL olduğu, yeterli boş zamanı alamayan (%56,0) deneklerin toplam gelirlerinin 1000 TL ve üzeri olduğu gözlenmiştir.

Tablo 47. Hanesinin Toplam Geliri Ve Deneklerin Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebebi Değişkenlerine İlişkin Oranların Ki- Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	173,473	9	,000
Oran	174,981	9	,000
Doğrusal İlişki	,005	1	,945
Geçerli Olay Sayısı	433		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin toplam elde ettikleri gelir ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle maddi olanaksızlıklar, boş zamanın olmayışı gibi etmenlerle gelir düzeyinin düşüklüğü etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 48. Ne Tür Bir İş Yaptığı ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebepleri Değişkenlerinin Oranı

	Yeterli Boş Zamanımın Olmaması	Maddi Olanaksızlıklar	Bu Konuda Fazla Bilgimin Olmaması	Başka	Toplam
Ücretli					
Toplam	34	32	5	8	79
%A	%43,0	%40,5	%6,3	%10,1	%100,0
%B	%81,0	%20,0	%21,7	%17,4	%29,2
Evde Başkasına Yapıyorum					
Toplam	8	82	10	24	124
%A	%6,5	%66,1	%8,1	%19,4	%100,0
%B	%19,0	%51,3	%43,5	%52,2	%45,8
Aile İşletmesinde Çalışıyorum					
Toplam	0	0	4	4	8
%A	%0	%0	%50,0	%50,0	%100,0
%B	%0	%0	%17,4	%8,7	%3,0
Kendi Hesabıma Çalışıyorum					
Toplam	0	46	4	10	60
%A	%0	%76,7	%6,7	%16,7	%100,0
%B	%0	%28,8	%17,4	%21,7	%22,1
Toplam	42	160	23	46	271
Toplam	%15,5	559,0	%8,5	%16,0	%00,0
%A	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
%B					

A: Deneklerin ne tür bir işte çalıştığı dağılımı

B: Deneklerin serbest zaman etkinliklerinde bulunmama sebebi dağılımı

Maddi olanaksızlıklar (%51,3) ve bu konuda bilgisi olmadığını (%43,5) belirten deneklerin evde başkası için çalıştığı ve yeterli boş zamanı olmadığını gözlenmiştir.

Tablo 49. Ne Tür Bir İş Yaptığı ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebepleri Değişkenlerinin Oranının Ki- Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	93,958	9	,000
Oran	88,560	9	,000
Doğrusal İlişki	13,234	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	271		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin çalışma biçimi ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin çalışma biçimi, boş zaman, maddi olanaklar gibi etmenler katılımı etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 50. Sosyal Güvencesi ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebepleri Değişkenleri Oranları

	Yeterli Boş Zamanın Olmaması	Maddi Olanaksızlıklar	Bu Konuda Fazla Bilginin Olmaması	Başka	Toplam
Yok Toplam %A %B	42 %15,0 %84,0	118 %42,1 %63,4	40 %14,3 %55,6	80 %28,6 %64,0	280 %100,0 %64,7
SSK Toplam %A %B	8 %5,8 %16,0	64 %46,7 %34,4	24 %17,5 %33,3	41 %29,9 %32,8	137 %100,0 %31,6
Emekli Sandığı Toplam %A %B	0 %0 %0	4 %100,0 %2,2	0 %0 %0	0 %0 %0	4 %100,0 %0,9
Bağkur Toplam %A %B	0 %0 %0	0 %0 %0	4 %50,0 %5,6	4 %50,0 %3,2	8 %100,0 %1,8
Yeşil Kart Toplam %A %B	0 %0 %0	0 %0 %0	4 %100,0 %5,6	0 %0 %0	4 %100,0 %0,9
Total Toplam %A %B	50 %11,5 %100,0	186 %43,0 %100,0	72 %16,6 %100,0	125 %28,9 %100,0	433 %100,0 %100,0

A: Deneklerin sosyal güvence dağılımı

B: Deneklerin serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebebi dağılımı

Maddi olanaksızlık nedeniyle serbest zaman etkinliklerinde bulunamayan (%43,0) deneklerin büyük çoğunluğunun (%63,4) sosyal güvencesi olmadığı gözlenmiştir.

Tablo 51. Sosyal Güvencesi ve Serbest Zaman Etkinliklerinde Bulunamama Sebepleri Değişkenleri Oranlarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	44,624	12	,000
Oran	43,261	12	,000
Doğrusal İlişki	4,913	1	,027
Geçerli Olay Sayısı	433		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin sosyal güvencesi ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin serbest zaman etkinliklerinde bulunamaması nedenleri arasında geleceğini güvence altına alamama duygusu da olduğu söylenebilir.

Tablo 52. Spor Yapma Durumu ve Serbest Zamanlarında Etkinlikte Bulunamama Nedenleri

	Yeterli Boş Zamanımın Olmaması	Maddi Olanaksızlıklar	Bu Konuda Fazla Bilgimin Olmaması	Başka	Toplam
Evet					
Toplam	4	45	25	44	118
%A	%3,4	%38,1	%21,2	%37,3	%100,0
%B	%8,0	%24,2	%34,7	%35,2	%27,3
Hayır					
Toplam	46	141	47	81	315
%A	%14,6	%44,8	%14,9	%25,7	%100,0
%B	%92,0	%75,8	%65,3	%64,8	%72,7
Toplam					
Toplam	50	186	72	125	433
%A	%11,5	%43,0	%16,6	%28,9	%100,0
%B	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0

A: Deneklerin Spor Yapma Dağılımı

B: Deneklerin Serbest Zamanlarında Etkinlikte Bulunamama Nedeni Dağılımı

Deneklerden spor yapmıyorum diyenlerin büyük çoğunluğunun yeterli boş zamanı olmadığı (%92,0) ve maddi olanaksızlıklar (%75,8) oluşturduğu gözlenmiştir.

Tablo 53. Spor Yapma Durumu ve Serbest Zamanlarında Etkinlikte Bulunamama Nedenleri Değişkenleri Oranlarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	16,235	3	,001
Oran	18,401	3	,000
Doğrusal İlişki	13,568	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	433		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin spor yapmama ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin spor yapmama sebepleri yeterli boş zaman olmaması ve maddi olanaksızlıkların etkisi olduğu görülmüştür.

Tablo 54. Mahalle Rekreasyon Organizasyonları Olsa İştirak ve Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Değişkenleri Oranları

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
Tamamen Katılıyorum Toplam %A %B	132 %96,4 %52,4	5 %3,6 %2,6	0 %,0 %,0	137 %100,0 %30,7
Katılıyorum Toplam %A %B	115 %43,7 %45,6	148 %56,3 %77,9	0 %,0 %,0	263 %100,0 %59,0
Kararsızım Toplam %A %B	5 %14,7 %2,0	29 %85,3 %15,3	0 %,0 %,0	34 %100,0 %7,6
Pek Katılmıyorum Toplam %A %B	0 %,0 %,0	8 %66,7 %4,2	4 %33,3 %100,0	12 %100,0 %2,7
Toplam Toplam %A %B	252 %56,5 %100,0	190 %42,6 %100,0	4 %,9 %100,0	446 %100,0 %100,0

A: Deneklerin Serbest Zaman Etkinliklerine İştirak Etme Dağılımı

B: Deneklerin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Dağılımı

Mahallede rekreasyon organizasyonlarına, büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum ve katılıyorum cevabı verenlerin, serbest zaman etkinliklerine katılımda

ekonomik etmenlerin etkisine cevabı tamamen katılıyorum (%52,4) ve katılıyorum (%77,9) olduğu gözlenmiştir.

Tablo 55. Mahalle Rekreasyon Organizasyonları Olsa İştirak Etme ve Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Değişkenleri Oranlarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	284,569	6	,000
Oran	202,657	6	,000
Doğrusal İlişki	152,445	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	446		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre, deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak ederdim ve serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkisi oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman etkinliklerine katılımda da ekonomik etmenlerin etkili olduğu izlenmiştir.

Tablo 56. Mahallede Rekreasyon Organizasyonlarına Olsa İştirak Etme ve Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Tesislerin Eksikliği Durumu

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Toplam
Tamamen Katılıyorum				
Toplam	141	0	0	141
%A	%100,0	%,0	%,0	%100,0
%B	%58,0	%,0	%,0	%31,7
Katılıyorum				
Toplam	97	166	0	263
%A	%36,9	%63,1	%,0	%100,0
%B	%39,9	%81,8	%,0	%58,4
Kararsızım				
Toplam	5	29	0	34
%A	%14,7	%85,3	%,0	%100,0
%B	%2,1	%14,3	%,0	%7,6
Pek Katılmıyorum				
Toplam	0	8	4	12
%A	%,0	%66,7	%33,3	%100,0
%B	%,0	%3,9	%100,0	%2,7
Toplam	243	203	4	450
%A	%100,0	%45,1	%,9	%100,0
%B	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0

A: Deneklerin Serbest Zaman Etkinlikleri Olsa İştirak Etme Dağılımı

B: Deneklerin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Tesislerin Etkisi Değişkenleri Dağılımı

Mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak ederim sorusuna, büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum ve katılıyorum cevabı verdikleri, serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin eksikliğinin etkili olduğuna düşünenlerin tamamen katılıyorum (%58,0), ve katılıyorum (%81,8) cevabı verdiği gözlenmiştir.

Tablo 57. Mahallede Rekreasyon Organizasyonlarına Olsa İştirak Etme ve Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Tesislerin Eksikliği Değişkenleri Oranlarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	327,640	6	,000
Oran	270,493	6	,000
Doğrusal İlişki	179,763	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	450		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak etme ve serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin eksikliği etmenlerin etkisi oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin eksikliğinin olduğu gözlenmiştir.

Tablo 58. Mahallede Rekreasyon Organizasyonları Olsa İştirak Etme ve Mahallede Yapacağım Serbest Zaman Etkinliklerinin Sağlığa Etkisi Değişkenleri Dağılımı Oranları

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Toplam
Tamamen Katılıyorum Toplam %A %B	141 %100,0 %56,6	0 %,0 %,0	0 %,0 %,0	0 %,0 %,0	141 %100,0 %31,3
Katılıyorum Toplam %A %B	103 %39,2 %41,4	160 %60,8 %93,0	0 %,0 %,0	0 %,0 %,0	263 %100,0 58,4
Kararsızım Toplam %A %B	5 %14,7 2,0	12 %35,3 %7,0	17 %,50,0 %,81,0	0 %,0 %,0	34 %100,0 %7,6
Pek Katılmıyorum Toplam %A %B	0 %,0 %,0	0 %,000 %,0,00	4 %33,3 %19,0	8 %66,7 %100,0	12 %100,0 %2,7
Toplam Toplam %A %B	249 %55,3 %100,0	172 %38,2 %100,0	21 %4,7 %100,0	8 %1,8 %100,0	450 %100,0 %100,0

A: Mahallede rekreasyon organizasyonu olsa iştirak etme dağılımı

B: Serbest zaman etkinliğinin sağlığa faydası dağılımı

Mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa tamamen katılıyorum ve katılıyorum cevabı verenler, serbest zaman aktivitelerinin sağlığa faydalı olacağına tamamen katılıyorum (%56,6) ve katılıyorum (%93) cevabı verdiği gözlenmiştir.

Tablo 59. Mahallede Rekreasyon Organizasyonları Olsa İştirak Etme ve Mahallede Yapacağım Serbest Zaman Etkinliklerinin Sağlığa Etkisi Değişkenleri Dağılımı Oranının Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

	Değer	Df	Bağımlılık
Pearson Ki-Kare	655,508	9	,000
Oran	383,601	9	,000
Doğrusal İlişki	253,323	1	,000
Geçerli Olay Sayısı	450		

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak ve serbest zaman aktivitelerinin sağlığa faydası oranları arasında $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman organizasyonları olsa iştirak edeceği ve sağlığa faydalı olacağı gözlenmiştir.

Tablo 60. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Etkileri Gözlenen ve Beklenen Değerler

	Gözlenen n	Tahmin Edilen n	Kalan
Tamamen Katılıyorum	252	148,7	103,3
Katılıyorum	190	148,7	41,3
Kararsızım	4	148,7	-144,7
Toplam	446		

Test sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkilerine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 61. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Ekonomik Etmenlerin Etkileri Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları

Ki-Kare	224,090
Df	2
Anlamlılık	,000

Bu bulgudan hareketle ekonomik etmenlerin serbest zaman etkinliklerinde bulunabilmede etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 62. Mahalle Dışında Serbest Zaman Etkinliklerine İştirak Durumu Gözlenen ve Beklenen Frekanslar

	Gözlenen n	Tahmin Edilen n	Kalan
Pek Katılmıyorum	1	225,0	-224,0
Hiç Katılmıyorum	449	225,0	224,0
Toplam	450		

Test sonuçları mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak etmeye ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 63. Mahalle Dışında Serbest Zaman Etkinliklerine İştirak Durumu Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları

Ki-Kare	446,009
Df	1
Anlamlılık	,000

Bu bulgulardan hareketle mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

**Tablo 64. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Tesislerin Etkisi
Gözlenen ve Beklenen Frekanslar**

	Gözlenen n	Tahmin Edilen n	Kalan
Tamamen Katılıyorum	243	150,0	93,0
Katılıyorum	203	150,0	53,0
Kararsızım	4	150,0	-146,0
Toplam	450		

Test sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin etkisine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo 65. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Tesislerin Etkisi
Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları**

Ki-Kare	218,493
Df	2
Anlamlılık	,000

Bu bulgulardan hareketle serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

**Tablo 66. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Kültürel Etmenlerin Etkisi
Gözlenen ve Beklenen Frekanslar**

	Gözlenen n	Tahmin Edilen n	Kalan
Tamamen Katılıyorum	248	150,0	98,0
Katılıyorum	182	150,0	32,0
Kararsızım	20	150,0	-130,0
Toplam	450		

Test sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımda kültürel etmenlerin etkisine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo 67. Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımda Kültürel Etmenlerin Etkisi
Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları**

Ki-Kare	183,520
Df	2
Anlamlılık	,000

Bu bulgulardan hareketle serbest zaman etkinliklerine katılımda kültürel etmenlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 68. Mahallede Rekreasyon Etkinlikleri Olsa İştirak Etme Dağılımı Gözlenen ve Beklenen Frekanslar

	Gözlenen N	Beklenen n	Kalan
Tamamen Katılıyorum	141	112,5	28,5
Katılıyorum	263	112,5	150,5
Kararsızım	34	112,5	—78,5
Pek Katılmıyorum	12	112,5	—100,5
Toplam	450	112,5	

Test sonuçları mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa iştirak edilmesine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 69. Mahallede Rekreasyon Etkinlikleri Olsa İştirak Etme Dağılımı Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları

Ki-Kare	353,111
Df	3
Anlamlılık	,000

Bu bulgulardan hareketle mahallede serbest zaman etkinliklerine katılım sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 70. Serbest Zaman Etkinliklerinin Sağlığa Etkisi Dağılımı Gözlenen ve Beklenen Frekanslar

	Gözlenen n	Beklenen n	Kalan
Tamamen Katılıyorum	249	112,5	136,5
Katılıyorum	172	112,5	59,5
Kararsızım	21	112,5	—91,5
Pek Katılmıyorum	8	112,5	—104,5
Toplam	450	112,5	

Test sonuçları rekreasyon etkinliklerinin sağlığa faydasına ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 71. Serbest Zaman Etkinliklerinin Sağlığa Etkisi Dağılımı Tek Örneklem Ki-Kare Testi Sonuçları

Ki-Kare	368,578
Df	3
Anlamlılık	,000

Bu bulgulardan hareketle rekreasyon aktivitelerinin sağlığa faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

6. TARTIŞMA

Örneklem grubunun yaş değişkeni incelendiğinde %61,5'inin 36–40 yaş, %21,8'i 31–35, %12,2'sinin 25–30 yaş kadın grubundan oluştuğu gözlenmektedir.

Örneklem grubunun medeni durumları incelendiğinde %96,4'ünün evli olduğu gözlenmiştir.

Örneklem grubunun eğitim durumu incelendiği %36,9'unun okuma–yazma bilmediği, %24,4'ünün sadece okur–yazar olduğu, %20,4'ünün ilkokul mezunu, %12'sinin ortaokul mezunu, %6,2'sinin de lise mezunu olduğu gözlenmiştir.

Örneklem grubunun eşlerinin eğitim düzeyine bakıldığında %68,9'unun ilkokul %22,1'nin ortaokul mezunu olduğu gözlenmiştir.

Canada da bulunan ve yoksul kadınların tekrar topluma kazandırılmasına yönelik çalışma yapan, Women Organizing Activities for Women (WOAW), feminist katılımcısı hareketi, yaptığı araştırmada yoksul kadınların eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğunu gözlemlemiştir. (Barbara, 2002).

Yapılan çalışmada da görülmektedir ki yoksullukla yüz yüze olan kadınların, aynı zamanda eğitim düzeylerinin de düşük olduğu görülmüştür

Örneklem grubunun hanede yaşayan kişi sayısı incelendiğinde, %48,0'i 4 kişi, %44,9'u 5 ve üzeri kişi yaşadığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun çocuk sayısı incelendiğinde %40,5'i 3 çocuk, %40,3'ü, %10,2'si 4 çocuk, %3,6'sı 5 ve üzeri çocuk sahibi olduğu gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %61,1'i gelir getirici bir işte çalıştığı, %38,9'unun çalışmadığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %45,1'i evde başkasına iş yaptığı, %30,2'sinin ücretli çalıştığı, %21,8'inin kendi hesabına çalıştığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun gelir düzeyi incelendiğinde %66,9'unun 250 TL'den az gelir elde ettiği gözlenmiştir.

Örneklem grubunun eşlerinin iş durumu incelendiğinde %34,5'inin zaman zaman çalıştığı, %65,5'inin çalıştığı, çalışan eşlerin, %97,3'lük kısmının işçi olarak çalıştığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun eşlerinin gelir durumu incelendiğinde, %38,1'inin 601–1000 TL, %31,3'ünün 451–600 TL, %26,0'sının 350–450 TL gelir elde ettiği gözlenmiş, grubun %87,6'sının hanede başka çalışanın olmadığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunda hanenin toplam geliri incelendiğinde %48,2'si 601–1000 TL, %28,9 451– 600 TL, %4,2'si 350– 450 TL gelir elde ettiği izlenmiştir.

Örneklem grubunun sosyal güvence dağılımı incelendiğinde %64,2'sinin hiçbir sosyal güvencesi olmadığı, %32,2'sinin (Sosyal Sigortalar Kurumu) SSK'lı olduğu gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %56,9'unu ev sahibi olmadığı izlenmiştir.

Örneklem grubunu ev aletleri incelendiğinde %72'sinde televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi ve elektrikli süpürge olduğu, %27,8'inde sadece televizyon ve buzdolabı olduğu gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %98,2'sinin İstanbul'a göç ettiği gözlenmiştir.

Canada da bulunan ve yoksul kadınların tekrar topluma kazandırılmasına yönelik çalışma yapan, Women Organizing Activities for Women (WOAW), feminist katılımcısı hareketi araştırma grubu, projede yoksullukla yüz yüze olan kadınların,

tekrar topluma kazandırılmalarına yönelik çalışmalarında kentlerde yaşayan yoksul kadınların, büyük çoğunluğunun başka ülkelerden göç ettiği ve göçle beraber izolasyonun arttığını belirtmişlerdir. Göçle birlikte dil, kültür, farklılığının alışıla gelmiş yaşam şeklinin değişmesinin kadını hayattan koparan etken olduğu belirtilmiştir (Barbara, 2002).

Örneklem grubunun İstanbul'a geliş sebepleri incelendiğinde, %76,2'si işsizlikten, %17,'si ekonomik şartların yetersizliğinden kaynaklı göç ettiği gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %96,2'sinin serbest zaman faaliyetlerinde bulunmadığı gözlenmiştir. Bunun sebebi olarakda örneklem grubunun %43,'ü maddi olanaksızlıklardan, %16,6'sı bu konuda fazla bilgisi olmadığından, %11,5'i yeterli boş zamanının olmadığından kaynaklı serbest zaman etkinliklerinde bulunmadığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun imkân ve olanaklar dahilinde tamamının (%100) serbest zaman etkinliklerine katılacağı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun serbest zamanı değerlendirme dağılımı incelendiğinde, %35,8'i televizyon izlemeyi ve el işi yapmayı, %16,4'ü televizyon izlemeyi, el işi yapmayı ve yürüyüş yapmayı, %14'ü televizyon izleyip, ailesiyle birlikte olmayı, serbest zaman etkinliği olarak gerçekleştirdiği gözlenmiştir.

Öcalan'ın (1996), Doğu İl Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri Başlıklı yaptığı çalışmasında, öncelikli sırayı %95,7'le televizyon izleme almıştır.

Tunçkol'un (2001), Selçuk Üniversitesindeki Akademik Personelin Rekreatif Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi başlıklı çalışmasında televizyon izleme oranı %49,7 olarak gözlenmektedir.

Özkökeli'nin (1998), Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü Birim Elemanlarının Boş Zamanları Üzerine Bir Araştırma başlıklı yaptığı çalışmada televizyon izleme oranı %69,2 olarak izlenmektedir.

Yapılan araştırmalarda görülüyor ki; yaş, cinsiyet ve konum fark etmeksizin deneklerin çoğunluğunun, televizyon izlemeyi birinci sırada tercih ettikleri gözlenmiştir.

Örneklem grubunun evde ev işi yapmadığı zamanlarda %30,9'u el işi yaptığı, %30'u televizyon seyrettiği, %19,6'sı dışarıya parça başı iş yaptığı, %12,4'ü dışarıya el işi yaptığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun %72,7'sinin spor yapmadığı, spor yapan deneklerin %65,9'u zayıflamak için spor yaptığı, %34,1'inin sağlık için spor yaptığı gözlenmiştir.

Örneklem grubunun tamamı (%100) yaşadıkları mahallede herhangi bir kuruluşun tesisin olmadığını belirtmişlerdir.

Sporun kitlelere yaygınlaştırılmasında tesislerin mahalle ve semtlere kadar planlanarak yapılması ve halka açık hale getirilmesi, boş zamanları değerlendirilmesi açısından önemlidir (Başaran, 1998).

Sportif aktiviteleri (%49,1) ve uygulamalı işleri (47,3), birinci öncelikli etkinlik, sportif aktiviteleri (%46,2) uygulamalı işleri (%41,8) toplumsal etkinlikleri (%9,3) ikinci öncelikli etkinlik, sportif aktiviteleri, (%3,8), sanatsal aktiviteleri(%54,7), toplumsal etkinlikleri (%33,3), üçüncü öncelikli etkinlik olarak tercih edildiği gözlenmiştir.

Örneklem grubunun mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine katılımı incelendiğinde %99,8'inin hiç katılmıyorum cevabı verdiği gözlenmiştir.

Örnekleme grubunun mahallede rekreasyon organizasyonları olması halinde iştirak durumları incelendiğinde %58,4'ü katılıyorum, %31,3'ü tamamen katılıyorum, %7,6'sı kararsızım, % 2,7'si pek katılmıyorum cevabı verdiği gözlenmiştir.

Örnekleme grubunun tesislerin eksikliğini serbest zaman etkinliklerine katılıma etkisi incelendiğinde %54'ü tamamen katılıyorum, %45,1'i katılıyorum, %9'u kararsızım cevabı vermişlerdir.

Başaran'ın araştırmasında da rekreasyon aktivitelerinin bir kısmı herkes için spor yapma aktiviteleridir. Rekreasyon aktivitelerinin tabana, kitlelere yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bunun için de tesislerin her mahalle ve semte ulaşılabilir, halka açık hizmet olarak sunulması gerektiği tespitinde bulunmuştur (Başaran, 1998).

Örnekleme grubunun serbest zaman etkinliklerini organize eden bir grubu isteme durumu incelendiğinde %67,3'ü katılıyorum, %25,8'i tamamen katılıyorum, %6,9'u kararsızım cevabı vermiştir.

Örnekleme grubunun serbest zaman etkinliklerinin yararlarını duydukları inanç incelendiğinde %55,3'ü tamamen katılıyorum, %38,2'si katılıyorum %4,7'si kararsızım cevabı vermişlerdir.

Örnekleme grubunun ekonomik etkenlerden kaynaklı serbest zaman etkinliklerine katılımda %56'sı tamamen katılıyorum, %42,2'si katılıyorum cevabı vermişlerdir.

Örnekleme grubunun serbest zaman etkinliklerine katılımda kültürel etmenlerin etkisine deneklerin %55,1'i tamamen katılıyorum, %40,4'ü katılıyorum cevabı vermişlerdir.

Deneklerin kazandıkları gelir ile serbest zaman faaliyetlerine katılım oranları incelendiğinde büyük çoğunluğunu serbest zaman etkinliklerine katılmadığı, katılmayanların da %69,9'u 250 TL'den az gelir elde ettikleri gözlenmiştir (Tablo 40).

Ki- Kare Bağımsızlık Testi Sonuçlarına göre deneklerin elde ettikleri gelir ile serbest zaman etkinliklerine katılma oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 41).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin gelir düzeyleri serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğunu göstermektedir.

Tunçel'in araştırmasında, deneklerin boş zaman değerlendirme ile devletten beklentileri incelendiğinde, deneklerin boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmek için devletten beklentileri 1. önem sırasında (%26,4), ekonomik olanakların artırılması 2. önem sırasında, rekreasyon alanlarının açılması 3. önem sırasında yer almaktadır (Tunçel, 1999).

Deneklerin ne tür iş yaptıkları ile serbest zamanlarında etkinlikte bulunma oranları incelendiğinde, deneklerin serbest zaman etkinliklerine katılmayan %98,5'lik kısmının büyük çoğunluğunu (%45,8) evde başkasına iş yapan deneklerin oluşturduğu, %22,1'lik kısmının da evde kendi hesabına çalıştığı gözlenmiştir. Serbest zaman etkinliklerine katılan (%1,5), deneklerin %4,8'i ücretli olarak çalıştığı gözlenmiştir (Tablo 42).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin ne tür bir iş yaptıkları ve serbest zaman etkinliklerinde katılma oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 43).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin çalışma ve istihdam biçimlerinin serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğunu göstermektedir.

Deneklerin gelirleri ve serbest zaman etkinliklerine neden katılmadıklarına ilişkin oranları incelediğinde serbest zaman etkinliklerine katılmayanların %80'ninin maddi olanaksızlıklardan, %60'ının bu konuda fazla bilgisi olmadığından katılmadığını ve bu deneklerin ortalama gelirinin 250 TL'den az olduğu, yeterli boş zamanı olmayan deneklerin %54,5'inin gelirinin 250–350 TL olduğu gözlenmiştir (Tablo 44).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin elde ettikleri gelir ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 45).

Bu bulgulardan hareketle maddi olanaksızlıklar, boş zamanın olmayışı ve gelir düzeyinin düşüklüğü gibi etmenler serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktörler olduğunu göstermektedir.

Deneklerin haneye giren toplam gelir ile serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları incelendiğinde maddi olanaksızlık sebebiyle serbest zaman etkinliklerinde bulunamayanların %48,4 'ünün 451–600 TL gelir elde ettiği, yeterli boş zamanı olmadığı için etkinlikte bulunamayan deneklerin %56,6'sı 1000 TL ve üzeri gelir ettiği gözlenmiştir (Tablo 46).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin toplam elde ettikleri gelir ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 47).

Bu bulgulardan hareketle maddi olanaksızlıklar, boş zamanın olmayışı gibi etmenlerle gelir düzeyinin düşüklüğü, serbest zaman etkinliklerine katılımı etkileyen faktör olduğunu gösterir.

Deneklerin ne tür iş yaptıkları ve serbest zaman etkinliklerine bulunamama oranları incelendiğinde maddi olanaksızlıklar (%51,3) ve bu konuda fazla bilgisi

olmadığını (%43,5) belirten deneklerin evde başkası için çalıştığı gözlenmiştir (Tablo 48).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin çalışma biçimi ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 49).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin çalışma biçimi; boş zaman, maddi olanaklar gibi etmenler katılımı etkileyen faktör olarak görülmektedir.

Deneklerin sosyal güvenceleri ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri incelendiğinde maddi olanaksızlık nedeniyle serbest zaman etkinliklerinde bulunamayan deneklerin %63,4'ünün sosyal güvencesi olmadığı gözlenmiştir (Tablo 50).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin sosyal güvencesi ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bu bulgulardan hareketle deneklerin serbest zaman etkinliklerinde bulunamaması sebebi, sosyal güvencesinin olmaması gibi etmenlerin katılımı etkileyen faktör olduğunu göstermektedir (Tablo 51). Denekler öncelikli olarak birincil ihtiyaçlarını karşılama gereksinimi duymaktadır.

Deneklerin spor yapma ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri oranları incelendiğinde deneklerin spor yapmıyorum diyenlerin büyük çoğunluğunun yeterli boş zamanı olmadığı (%92,0), ve maddi olanaksızlıkların (%75,8) oluşturduğu gözlenmiştir (Tablo 52).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin spor yapmama ve serbest zaman etkinliklerinde bulunamama sebepleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bu bulgulardan hareketle deneklerin spor yapmama sebeplerinin yeterli boş zaman olmaması ve maddi olanaksızlıkların etkisi olduğunu görülmektedir (Tablo 53).

Örnekleme grubunun mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa iştirak etme ve serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik etmenler oranı incelendiğinde mahallede rekreasyon organizasyonlarına büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum ve katılımı cevabı verenlerin, serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik etmenlerin etkisine cevabı tamamen katılıyorum (%52,4) ve katılıyorum (%77,9) olduğu gözlenmiştir (Tablo 54).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak etme ve serbest zaman etkinliklerine katılımında ekonomik etmenlerin etkisi arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 55).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman etkinliklerine katılımında da ekonomik etmenlerin etkili olduğunu göstermektedir.

Örnekleme grubunun mahallede rekreasyon organizasyonlarına iştirak etme ve tesislerin eksikliği oranı incelendiğinde mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak ederim diyenlerden büyük çoğunluğunun tamamen katılıyorum ve katılıyorum cevabı verenlerin, serbest zaman etkinliklerine katılımında tesislerin eksikliğinin etkili olduğuna tamamen katılıyorum (%58), ve katılıyorum (%81,8) cevabı verdikleri gözlenmiştir (Tablo 56).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak etme ve serbest zaman etkinliklerine katılımında tesislerin eksikliği etmenlerin etkisi oranları arasında $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 57).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman etkinliklerine katılımda tesislerin eksikliğinin olduğunu göstermiştir.

Mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa iştirak etme ve serbest zaman etkinliklerinin sağlığa etkisi oranları incelendiğinde mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa tamamen katılıyorum ve katılıyorum cevabı verenlerin çoğunluğu, serbest zaman aktivitelerinin sağlığa faydalı olacağına tamamen katılıyorum (%56,6) ve katılıyorum (%93) cevabı verdiği gözlenmiştir (Tablo 58).

Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre deneklerin mahallede rekreasyon organizasyonları olsa iştirak etme ve serbest zaman aktivitelerinin sağlığa faydası oranları arasında $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Tablo 59).

Bu bulgulardan hareketle deneklerin mahallede serbest zaman organizasyonları olsa iştirak edeceği ve sağlığa faydalı olacağını göstermektedir.

Örnekleme grubunun serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkilerinde gözlenen ve beklenen frekanslar test sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkilerine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $p < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Tablo 60).

Tek örneklem Ki- Kare testi sonuçlarına göre ekonomik etmenlerin serbest zaman etkinliklerinde bulunabilmede etken olduğunu göstermektedir (Tablo 61).

Örnekleme grubunu mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak etme durumu gözlenen ve beklenen değerlere göre, test sonuçları, mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak etmeye ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P < 0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Tablo 62).

Tek örneklem Ki- Kare testi sonuçlarına göre mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak edilmediği sonucunu göstermektedir (Tablo 63).

Örneklem grubunun serbest zaman etkinliklerine katılımında, tesislerin etkisinin gözlenen ve beklenen frekanslar test sonuçları arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Tablo 64).

Tek örneklem Ki-Kare Testi sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımında tesislerin etkili olduğu sonucunu göstermektedir (Tablo 65).

Erdem (1989)'e göre, rekreasyon alanlarının konumu, yeri ve ulaşılabilirliği çok önemlidir. Genelde kullanıcı bu yerlerin hemen yakınında olmasını istemektedir. Beş ya da maksimum yirmi dakika ulaşılabilirlik uygun görülmüştür (Katırcıoğlu, 1999).

Sporhallen (1982)'e göre okul ya da spor tesisleri arasındaki yol ve zamanın en fazla beş ya da on dakika olması gerektiği belirtilmektedir (Katırcıoğlu, 1999).

Tunçel'in Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri araştırmasında, kent yaşamının sunduğu boş zaman değerlendirme etkinliklerinin yeterli olma durumu incelendiğinde, deneklerin %34,4'ünün kentte sosyal, kültürel ve spor alanlarının az olduğu ve mevcut tesislerde de organizasyon yetersizliği olduğu ve yararlanmanın zor olduğunu belirtmişlerdir (Tunçel, 1999).

Örneklem grubunun serbest zaman etkinliklerine katılımında kültürel etmenlerin etkisi gözlenen ve beklenen frekanslar test sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımında kültürel etmenlerin etkisine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tek örneklem Ki-Kare Testi sonuçları serbest zaman etkinliklerine katılımında kültürel etmenlerin etkili olduğu sonucunu göstermektedir (Tablo 67).

Örneklem grubunun mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa iştirak etme dağılımı gözlenen ve beklenen frekanslar test sonuçları mahallede rekreasyon etkinlikleri olsa iştirak edilmesine ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Tablo 68).

Tek örneklem Ki-Kare testi sonuçları mahallede serbest zaman etkinliklerine katılım sonucunu göstermektedir (Tablo 69).

Katırcıoğlu'nun Yerel Yönetimlerin Rekreatif Faaliyetlere Yaklaşım ve Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı, araştırmasında deneklerin boş zamanlarını geçirmek için belediyelerin alternatifli yerlerin bulunup bulunmadığına gösteren dağılımda büyük çoğunluğunun (%48,9) hayır cevabı verdiği gözlenmiştir (Katırcıoğlu, 1999).

Katırcıoğlunun Yerel Yönetimlerin Rekreatif Faaliyetlere Yaklaşım ve Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı araştırmasında belediyelerin yeteri kadar hizmet götürüp götürmediklerine yönelik sorusuna deneklerin büyük çoğunluğunun (%63,8) hayır cevabı verdiği gözlenmiştir (Katırcıoğlu, 1999).

Serbest zaman etkinliklerinin sağlığa etkisi dağılımı gözlenen ve beklenen frekanslar test sonuçları rekreasyon etkinliklerinin sağlığa faydasına ilişkin görüşler arasındaki farklılığın $P<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Tablo 70).

Tek örneklem Ki-Kare testi sonuçlarına göre rekreasyon aktivitelerin sağlığa faydalı olacağı sonucunu göstermektedir (Tablo 71).

Yukarıda sonuçlanmış değerler ışığında, bu çalışmayı destekleyen çalışmalarda incelenmiştir.

Toplumun özellikle yoksul kadınların spora ulaşılabilirliği yerel yönetimlerin ve devletin sporu bakış açısıyla ilgilidir. Yapılan çalışmada kent yoksulu kadınların göçle birlikte İstanbul da yaşamaya başladıkları gözlenmiştir.

Olanaklar çerçevesinde rekreasyon faaliyetlerinde bulunmak istediklerini belirten kadınların, bir çok olanaksızlık nedeniyle faaliyetlerde bulunamadıkları görülmüştür.

Women Organizing Activites for Women (WOAW) projesi kapsamında çalışan feminist kadın hareketinin yaptığı araştırmada, düşük gelirli seksen kadına, içinde onbir topluluk servisi sağlayıcıları ve altı akademik araştırmacıyı barındıran bir çalışma başlatmışlardır. Proje kapsamındaki olan kadınların ırk, yaş, kültürel ve ailesel geçmişleri farklılıklar göstermekte ve çoğunluğu çalışan sınıftan gelen (işçi-emekçi) kadınlar oluşturmaktadır. İncelemelerde kadınların ayrımcılığın arkasındaki en büyük nedenin maddi yetersizlik olduğunu belirtmişler ve eğlendirici faaliyetlerin hiçbirine ekonomik nedenlerden kaynaklı katılamadıklarını ifade etmişlerdir. Kadınların büyük çoğunluğu göç etmiş, alışlagelmiş yaşam biçimi değişmiş ve ekonomik sıkıntılar içinde yaşamaya başlamışlardır. Projenin amacı yoksul kadınların sağlık durumları, rehabiliterine yönelik çalışmalar yapmak ve topluma kazandırmak amacıyla kendilerini ifade edebilecek rekreatif programları içeren etkinlikler içermektedir (Barbara, 2002).

Yoksul kadınların rekreatif etkinliklerde bulunabilmeleri için yerel yönetimlerin ve devletin bu hizmetlerin halka ulaşılabilirliğini sağlama görevi vardır.

Kimi sosyalist ülkelerde ve anayasalarında ayrıntılı, kiminde tek cümleyle beden eğitimi ve spor tüm yurttaşlar açısından vazgeçilmez bir birey hakkı ve yerine getirilmesi gereken zorunlu bir ödevdir (Fişek,1998).

Anayasada, spor kanunlarında, kalkınma planlarında sporun kitlelere yayılması ve boş zamanların değerlendirilmesi hedef alınmış olmasına rağmen uygulamalarda tam tersi olmuştur. Sporun tabana yayılması için mahalli idarelerin spora ağırlık vermesi ve ciddi biçimde eğilmesi gerekir (Başaran, 1998).

Bangalorede merkezleri bulunan Sosyal Aktivite Derneği (APSA), az gelirli olan ve gecekondularda yaşayan yoksul kadın ve çocuklara yönelik proje geliştirmişler. Projede belirledikleri pilot illerde yoksul kadınları, okula gidemeyen

ve çalışmak zorunda olan çocukları Bangaloredede üç merkezde eğitime almışlar, Self help “kendi kendine yardım projesi” adı altında meslek edindirme kursları ile psikolojik rahatlama ve birbirlerine destek olmaya dayalı programlar hazırlamışlardır. Proje süresince yerel yönetimlerle ilişki içerisine girilmiş ve çeşitli sponsorlar bularak projelere destek grupları oluşturulmuştur (Frisby W, Crawford S, and Dorer T, 1997).

Kanada da yoksulluk, kadın sağlığı, ve rekreasyon aktiviteleri üzerine bir araştırma yapılmıştır. Kadının yoksulluğu ve sağlık hizmetleri arasında mantıklı bir ilişki saptanmış, kadının stres seviyesi ile yaşadığı sıkıntılar, ailesel ve içsel sorunlar arasında bir ilişki olduğu bilimsel kanıtlarla ispatlanmıştır. Düşük gelirli kadınların ve çocukların, düşük ücretli animasyon ve eğlendirici (canlandırıcı) rehabilitasyon merkezleri bulmasına yardımcı olacak bir çalışmadır. Belediyelerin bu programlara ulaşabilmeyi kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı ile ilgili saha çalışması da yapılmıştır (Browne, 1998). Projenin amacı az gelirli kadınların ihtiyaç duyduğu kültürel ve rekreatif aktivitelere ulaşmalarındaki gerekliliği dikkat çekmek ve onların sesi olmaktır. Araştırmanın sonuçları göstermiştir ki bu projeye katılan kadınlar ve çocuklarında pozitif değişimler görülmüş ve onların psikolojisi üzerinde olumlu etki gösterdiği gözlenmiştir. Bu çalışma önermektedir ki, belediyeler bu tarz rekreasyon programları hazırlamaları, bunları ulaşılabilir kılmalı, ve fiyat dengesini çok iyi gözetebilmelidir. Rekreasyon merkezleri parklarda ya da mümkün olduğu kadar parklara ve yeşil alanlara yakın yerlere kurulmalıdır. Yine yapılan çalışmada ulaşım hizmetinden ücretsiz yararlanma hakkı da verilmiştir (Browne, 1998).

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılmış olan bu çalışmanın içeriğini, kent yoksulu kadınların rekreasyon gereksinimlerini gerçekleştirilme olanağının olup olmadığını tespit etmek, bu noktada rekreasyon etkinliklerini uygulayabilme koşulunun ise bu hizmetlerin yaygınlığı ve karşılanabilirliğiyle mümkün olabileceği kriteridir.

Yapılan çalışmada, araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun okuma-yazma bilmediği ortaya çıkmıştır.

Deneklerin büyük çoğunluğunun evde başkası için çalıştığı ve 250 TL'den az gelir elde ettikleri gözlenmiş ve sosyal güvencelerinin olmadığı görülmüştür.

Deneklerin çoğunluğu İstanbul'a göç etmiş, göç etme sebebi olarak da, ekonomik şartların yetersizliğini sebep olarak gösterilmiştir.

Deneklerin büyük çoğunluğunu serbest zaman etkinliklerinde bulunamadığı, bunun sebebinin maddi olanaksızlıklar, çevrede böyle bir ortamın olmaması ve bu konu hakkında bilgilerinin olmadığı olarak göstermişlerdir.

Olanakların yeterli olması halinde serbest zaman etkinliklerine katılabilecekleri gözlenmiş ve büyük çoğunluğunun serbest zaman etkinliği olarak televizyon izlediği, el işi yaptığı görülmüştür.

Evde iş yapmadıkları zamanlarda, dışarıya parça başı iş ve dışarıya el işi yaptıkları, bunun içinde fazla serbest zamanları kalmadığı, yaşadıkları yerde hiçbir rekreasyon ve spor tesisinin olmadığı gözlenmiştir.

Deneklerin mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine katılmadığı, mahallede rekreasyon organizasyonları olsa katılabilecekleri, rekreasyon etkinliklerine katılımında tesislerin etkili olduğu, ekonomik etmenlerin serbest zaman etkinliklerine katılımı tamamen etkilediği gözlenmiştir.

İnceleme ve araştırmalar sonucunda rekreasyon ihtiyacının ve gereksiniminin kent yoksulu kadınlar için aşikar olduğudur. Göç, yaşam koşullarının zorluğu geçim sıkıntısı, kente ve kentin yaşam koşullarına uyum problemi, kadınların ruhsal sağlığını ve sosyal yapısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda rekreasyon aktiviteleri, kent yoksulu kadınların, kendilerini geliştirme, toplumsallaşma, uyum, gibi sorunlarını, gidermekte etkili bir faktör olacaktır. Ev, iş, mahalle kısılcısından

sıyırılıp, yaşama ve dünyaya daha farklı gözden bakabilmelerini sağlayacak, kendilerine güven oluşacak, faydalı işler yapabilme mutluluğuna erişmelerini sağlayacaktır.

Bu açılımlar noktasında, kent yoksulu kadınların, rekreatif aktivitelerini gerçekleştirmeleri için mekânların ve organizasyonların kamu hizmeti olarak yaygınlaştırılması ve uygulamaya açılması gerekliliği de aşikârdır.

Yerel yönetimlerin yoksul kadınların rekreasyon gereksinimlerini giderebilecekleri, kentsel hizmetler çerçevesinde yoksulların yaşam alanlarını da park, bahçe, yeşil alan gibi rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri uygulama alanlarının oluşturulması zorunludur.

Rekreasyon faaliyetleri, yararları ve çeşitleri hakkında yoksul kadınlara bilgilendirme ve eğitim programları oluşturularak, aktivitelere katılımın olumlu yönleri hakkında bilgi verilmesi aktivitelere katılımı arttıracaktır.

Eğitim, sağlık, ulaşım, barınma, spor ve kültür gibi hizmetlerin tamamı temel tüketim hizmetleri çerçevesinde sosyal hizmetlerdir. Bu noktada birbirinden bağımsız düşünülemez. Birinin eksikliği, diğerinin gerçekleşmesini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu yüzden bütünsel olarak kavranmalı, herkese nitelikli, parasız, ulaşılabilir hizmetler zinciri olarak uygulanmalıdır.

Belediyeler yoksul kadınların ilgi alanlarına yönelik, aktiviteler geliştirilebilir, bu aktiviteleri belli bir merkezde, ya da kooperatif biçimi örgütlenmelerde bir araya gelinerek oluşturabilir. Yapılacak bu uygulamalarla kadınların sosyalleşmesi sağlanarak, aktivitelerde bulunabilme olanakları da oluşturulmuş olacaktır.

8. KAYNAKLAR

- Barbara, F. (2002). Scial: Important construct in community health. *Geriatric Nursing*, Canada, 23(1), 53 – 55.
- Başaran, Z. (1998). Türk Spor Örgütlenme Sürecinde Rekreasyon Anlayışı ve Bugünkü Uygulanabilirliği.Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, “ s.: 11,19, 206”.
- Bauman, Z. (1999). Çalışma, Tüketim ve Yeni Yoksullar, “Sarmal Yayınevi”, “1.Baskı”, İstanbul,“s.: 60”.
- Browne, G., Byrne, C., Roberts, J., Gafni, A., Watt, S., Ewart, B., Schuster, M., Underwood, J., Flynn Kingston, S., Rennick, K., Thomas, I., Haldane, S. When the Bough Breaks: Provider–Initiated Comprehensive Care is More Effective and Less Expensive for Sole Support.Parants on Social Assistance.working Paper Series. Hamilton, Ontario: Sytem–Linked. Research unit, Mother’s Health and Access to Recreation Activities for Children, Mc Master University, 1998. (20.11.2006). [http://www.uwinnipeg.ca/admin/vh_external/pwhce/mothersHealthm]
- Boratav, Korkut. (1999). Yapısal Uyum ve Bölüşüm: Uluslar Arası Bir Bilânço “ Türk İş Yıllığı” İstanbul, “Sayı: 97”,31–45.
- De Jonge, P.V.H. (1998). Yoksulluğu Önleme Stratejileri, Yoksulluğu Önleme Stratejileri Açılış Konuşması, “Tesev Yayınları”, “3. Basım”,İstanbul,“s.: 13–18”.
- Doğu, G. (2006). Sporun Sosyal ve Ekonomik Faydaları, Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı. (21.11.2006). [www.sporbilim.com].
- Dumanlı, R. (1995). Yeni Türkiye, Yoksulluk Kavramı Ölçülmesi ve Gelir Dağılımı İlişkileri, Cumhuriyet Gazetesi, 14 Temmuz 2003, s.: 9, “Sayı: 6”, 1995, “211–22.(21.10.2006). [www.cumhuriyet.edu.tr].
- Ekinci, O. (1996). Nasıl Bir Belediye, Nasıl Bir Yerel Yönetim, T.C. İstanbul – Esenyurt Belediyesi Kent ve Demokrasi Yayınları – 1, İstanbul, “s.: 14, 18, 38, 39”.
- Eraydın, A., Erendil, A. (1999). Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın Emeği, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, “s.: 190–201”.
- Eraydın, A., Erendil, A. (2002). Konfeksiyon Sanayinde Yapılanma Süreci, Değişen Koşullar ve Kadın Emeği: Ne Kazandır, Ne Kaybettirir?.*İktisat Dergisi*, Sayı. 430, İstanbul, “ s.: 18, 28”.
- Erenci, T. (2006). Bir Üniversite Yerleşkesinde Rekreasyon İhtiyacı ve Planlanması (Umuttepe Örneği). Kocaeli Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, “s.: 4, 6, 10”.
- Fişek, K. (1998). Devlet Yapısı ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi, Bağırhan Yayınevi, “2.Basım”, Ankara, “s.: 231–232”.

- Frisby W, Crawford S, and Dorer T. Reflections on participatory action research: The case of low-income women accessing local physical activity services. *Journal of Sport Management* 1997;11(8):8 (21.11.2006). [www.bcewh.bc.ca/Pages/pubspdflist4.htm, or contact].
- Kabasakal, M. (1998). Yoksulluğu Önleme Stratejileri, Türkiye de Yoksulluk, Sosyo Ekonomik Politikalar ve Sivil Toplum, "Tesev Yayınları" İstanbul, "s.: 31-35".
- Kale, R., Erşen, E. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş, "Nobel Yayın Dağıtım", "1.Baskı", Ankara, "s.: 173".
- Karaküçük, S. (2005). Rekreasyon – Boş Zaman Değerlendirme, Gazi Kitapevi, "5.Basım", Ankara, "s.: 3-59".
- Karatepe, Umar. (2006). Türkiye de Yoksulluk ve Büyüme Stratejileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı " s.: 70-75".
- Katırcıoğlu, A. (1999). Yerel Yönetimlerin Rekreatif Faaliyetlere Yaklaşım ve Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. " s.: 64, 66, 89".
- Keleş, R. (2006). Kentleşme Politikası, "İmge Kitapevi", "9.Baskı", Ankara, "s.: 107-109".
- Keskin, M. (2001). Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımında Eğitim, Rekreasyon, Spor Uygulamaları ve Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. " s.: 61, 62.
- Kesim, Ü. (2006). Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Programları ve Hizmetleri, Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı. (21.11.2006). [www.sporbilim.com].
- Kılbaş, Ş. (2001). Rekreasyon ve Boş Zamanları Değerlendirme, Anaca Yayınları, "1.Baskı" Adana, "s.: 14-20".
- Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul "s.: 825".
- Mobley, T. (2006). Yerel Yönetimlerin Halkın Rekreasyon, Park İhtiyaç ve Hizmetlerini Karşılamadaki Rolü, Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı. (21.11.2006). [www.sporbilim.com].
- Öcalan, M. (1996). Doğu İl Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elazığ, "s.: 5".
- Özçalıküşu, O. (1999). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zamanları Değerlendirme ve Spor Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, (Hatay ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. "s.: 10".

- Özışık, Y. (1998). Kara Harp Okulu Öğretim Elemanlarının Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, “s.: 19”.
- Özökeli, N. (1998). Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü Birim Elemanlarının Boş Zamanları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara. “s.: 38”.
- Şen, Z. (2005). Kamu Yönetim Temel Kanunu Taslağı Küresel Etkileşim Boyutu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Teftişi Ekonomisi Ana Bilim Dalı, “s.: 8,9”.
- Şengül, T. (2001). Kentsel Çelişki ve Siyaset, “Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayını”, “1.Basım”, İstanbul “s.: 71, 72, 76,77, 86”.
- Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, “Alfa Basım Yayım Dağıtım”, “1. Basım”, İstanbul, “s.: 393–397”.
- Toksöz, G., Özsucu, Ş. (2002). Enformel sektörde istihdamın ve işgücünün özellikleri, *İktisat Dergisi*, Sayı: 430, “s.: 29, 35”.
- Tunçel, E. (1999). Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri, İzmir İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü “s.: 73-75”.
- Tunçkol, H.M. (2001). Selçuk Üniversitesindeki Akademik Personelin Rekreatif Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, “s.: 7, 26, 27”.
- Yıldızoğlu, E. (1996). Globalleşme ve Kriz, Alan Yayıncılık, “1.Baskı”, İstanbul, “s.: 109”.
- Zorba, E. (2002). 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Kongre Kitabı, Antalya “s.: 185”.
- Wallerstein, İ. (2006). Göç: Tepkiye Tepki mi?, Erişim: (11.11.2006). [www.sendika.org].
- Wedel. H. (2001). Siyaset ve Cinsiyet, Metis Yayınları, “1.Baskı”, İstanbul “s.: 17”.

9. EKLER

Sayın bayan arkadaşım,

Bu anket 18–40 yaş kent yoksulu kadınların rekreasyon alışkanlıkları (İstanbul-Pendik Ahmet Yesevi Mahallesi Örneği) konulu yüksek lisans proje ön hazırlık çalışmasıdır. Bu konuda değerli düşüncelerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bilgiler sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Samimi ve içten cevaplarınız için sonsuz teşekkür ederim.

Lütfen isim yazmayınız.

Saygılarımla,

EVİRİM ÖZTIRAK

SERBEST ZAMAN: Bireyin kendi adına özgürce kullanma hakkına sahip olduğu, iş ve yaşamla ilgili zorunlu sorumluluk ve görevler yerine getirildikten sonra arta kalan, hobi ve sosyal etkinliklerin gerçekleştirildiği zamandır.

Bu serbest zamanda yapmış olduğu etkinliğe de (aktivitelere) REKREASYON denir.

1- Aşağıdaki yaş gruplarından hangisine dahilsiniz?

- a) 18-24 b) 25-30 c)31-35 d) 36-40

2- Medeni durumunuz?

- a) a) evli b) bekar c) dul

3- Öğrenim durumunuz?

- b) Okur-yazar değil
c) Okur-yazar
d) İlkokul
e) Ortaokul
f) Lise
g) Yüksekokul
h) Üniversite

4- Hanede kaç kişi oturuyorsunuz?

- a) 2 b)3 c)4 d)5 ve üzeri

5- Gelir getirici bir işte çalışıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

6) Cevabınız evet ise; ne tür bir iş yapıyorsunuz?

- a) Ücretli (lütfen yazınız?).....
b) Evde başkası için yapıyorum (lütfen yazınız?).....

- c) Aile işletmesinde çalışıyorum (lütfen yazınız?).....
d) Kendi hesabına çalışıyorum (lütfen yazınız?).....
- 7- Yaptığınız işten ortalama ne kadar gelir elde ediyorsunuz?
a) a) 250 YTL' az b) 250-350 YTL c) 351-450 YTL d) 451-600 YTL e) 600 YTL ve üzeri
- 8) Eşiniz çalışıyor mu?
a) Çalışıyor b) İşsiz c) Zaman zaman d) Emekli
- 9) Eşiniz ne tür bir iş yapıyor?(belirtiniz)
a) İşçi b) Öğretmen c) Polis d) Esnaf
e) Diğer (belirtiniz).....
- 10- Eşinizin aylık geliri ne kadar?
a) 350-450 YTL b) 451-600 YTL c) 601-1000 YTL d) 1000 YTL
- 11- Hanenizde başka çalışan var mı?
a) Evet b) Hayır
- 12- Cevabınız evet ise; kaç kişi çalışıyor?
a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 ve üzeri
- 13- Hanenizin ortalama aylık geliri ne kadar?
a) 350-450 YTL b) 451-600 YTL c) 601-1000 YTL d) 1000 YTL
- 14- Sizin herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?
a) Yok b) SSK c) Emekli sandığı d) Bağ kur e) Özel sigorta f) Yeşil kart
- 15- Eşinizin öğrenim durumu nedir?
a) Okur-yazar değil
b) Okur-yazar
c) İlkokul
d) Ortaokul
e) Lise
f) Yüksekokul
g) Üniversite
- 16- Kaç çocuğunuz var?
a) Yok b) 1 c) 2 d) 3 e) 4 f) 5 ve üzeri
- 17- Oturduğunuz ev kendinizin mi?
a) Evet b) Hayır
- 18- Hanenizde aşağıdaki ev aletlerinden varsa işaretleyiniz?(birden fazla işaretlenebilir)
a) Televizyon b) Buzdolabı c) Bulaşık makinesi d) Otomatik çamaşır makinesi
e) Bilgisayar f) Elektrikli süpürge g) Diğer(belirtiniz).....

19- İstanbul da mı doğdunuz?

- a) Evet b) Hayır

20- Cevabınız hayır ise; geliş sebebiniz nedir?

- a) Evlilik b) Ekonomik Şartların yetersizliği c) İşsizlik
d) Tayin e) Diğer(belirtiniz).....

21- Serbest zamanlarınızda herhangi bir faaliyette bulunuyor musunuz?

- a) Evet b)Hayır

22- Cevabınız hayır ise; boş zamanlarınızda herhangi bir faaliyette bulunmuyorsanız bunun sebebi nedir?

- b) Yeterli boş zamanımın olmaması
c) Maddi olanaksızlıklar
d) Bu konuda fazla bilgimin olmaması
e) Başka (belirtiniz).....

23- Olanaklar yeterli olsa serbest zaman etkinliklerinde bulunur musunuz?

- a) Evet b) Hayır

24- Serbest zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Size uygun olanları işaretleyiniz.

- a) Sinema ve tiyatroya giderim
b) Kitap okurum
c) Gazete ve dergi okurum
d) Ailemle birlikte olurum
e) Sivil toplum kuruluşu ve partilere giderim
f) Bahçe işleri ile uğraşırım
g) Pikniğe giderim
h) El işi yaparım
ı) Televizyon izlerim
i) Müzik aleti çalar söylerim
j) Resim yaparım
k) Kumaş boyama yaparım
l) Halkoyunları oynarım
m) Yürüyüş yaparım
n) Başka (belirtiniz).....

25- Evde ev işi yapmadığınız zamanlarda neler yapıyorsunuz? (Lütfen belirtiniz)

- a) Televizyon seyredirim b) Müzik dinlerim c) El işi yaparım d) Kitap okurum
e) Dışarıya el işi yaparım f) Parça başı iş yaparım g) Gezerim h) Diğer (belirtiniz).....

26- Spor yapıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

27- Spor yapıyorsanız bunu hangi amaçla yapıyorsunuz?

- a) Sağlık için
b) Zayıflamak için
c) Serbest zamanımı değerlendirmek için
d) Sporcu olduğum için
e) Diğer (belirtiniz).....

28- Mahallenizde serbest zamanınızı değerlendirmek amacıyla hangi kuruluşların tesisleri bulunmaktadır?

- a) Belediyenin
b) Gençlik ve spor il müdürlüğünün
c) Kulüplerin
d) Özel spor merkezlerinin
e) Yok

29- Bulduğunuz ortamda (mahallede) aşağıdaki etkinliklerden hangisinin olmasını öncelikle tercih edersiniz?(lütfen önem sırasına göre 4 seçeneği numaralandırınız, 1,2,...gibi)

- a) Sportif () c) Uygulamalı İşler
b) Sanatsal(resim, tiyatro vb) () d) Toplumsal Etkinlikler

30- Cümlelerin yanında “ Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “ Pek katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” olmak üzere 5 seçenek vardır. Bulduğunuz ortam ve sizinle ilgili en uygun seçeneğin yanını (x) ile işaretleyiniz.

N O	GÖRÜŞLER	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Mahalle dışında serbest zaman etkinliklerine iştirak ediyorum.					
2	Mahallede rekreasyon organizasyonları olsa etkinliklere iştirak ederim.					
3	Serbest zaman etkinliklerine katılıma tesislerin eksikliğinin etkili olduğunu düşünüyorum.					
4	Mahallede serbest zaman etkinliklerini düzenli olarak organize eden bir grubun olmasını isterim.					
5	Mahallede yapacağım serbest zaman aktivitelerinin sağlığa ve zamanı değerlendirmede olumlu etkisi olacağını düşünüyorum.					
6	Serbest zaman etkinliklerine katılımda ekonomik etmenlerin etkisi vardır.					
7	Serbest zaman etkinliklerine katılımda kültürel etmenlerin etkileri vardır.					

10. ÖZGEÇMİŞ

1977 yılında İzmit'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kocaeli'nde bitirdi. Yüksek öğrenimini Kocaeli Üniversite Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunda tamamladı. Halen Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisidir.